

The Project Gutenberg eBook of Loppu hyvä, kaikki hyvä, by William Shakespeare

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Loppu hyvä, kaikki hyvä

Author: William Shakespeare

Translator: Paavo Emil Cajander

Release date: January 4, 2014 [EBook #44580]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK LOPPU HYVÄ, KAIKKI HYVÄ ***

Produced by Tapio Riikonen

LOPPU HYVÄ, KAIKKI HYVÄ

Kirj.

William Shakespeare

Paavo Cajanderin suomennos ilmestyi 1911.

Näytelmän henkilöt:

Ranskan kuningas.

Florensin herttua.

BERTRAM, Roussillonin kreivi.

LAFEU, vanha ylimys.

PAROLLES, Bertramin seuralainen.

Useita nuoria ranskalaisia aatelismiehiä, Bertramin asekkumppaneita.

Hovimestari, Roussillonin kreivinnan palveluksessa.

Narri, Roussillonin kreivinnan palveluksessa.

Kantapoika.

Roussillonin kreivinna, Bertramin äiti.

HELENA, hänen kasvattityttärensä.

Florensilainen leskivaimo.

DIANA, hänen tyttärensä.

VIOLETTA, | leskivaimon naapureita ja ystäviä.

MARIANA, |

Kuninkaan seurueeseen kuuluvia ylimyksiä, sotaherroja, satureita y.m., ranskalaisia ja florensilaisia.

Tapahtumapaikka osittain Ranskassa, osittain Florensissa.

ENSIMMÄINEN NÄYTÖS.

Ensimmäinen kohta.

Roussillon. Huone kreivinnan hovilinnassa.

(Bertram, Roussillonin kreivinna, Helena ja Lafeu tulevat, kaikki surupuvussa.)

KREIVINNA.

Kun luovun pojastani, hautaan toistamiseen puolisoni.

BERTRAM. Ja minä täältä lähteissäni, äiti, itken uudelleen isäni kuolemaa; mutta minun täytyy kuulla kuninkaan käskyä, jonka holhotti olen[1] nyt ja alamainen ainiaan.

LAFEU. Teille, armo, kuningas korvaa puolison, — ja teille, nuori herra, isän. Hän, joka aina on niin hyvä kaikille, ei voi olla osoittamatta hyvyttään teillekin, jonka arvo sen herättäisi, jos sitä puuttuisi, pikemmin kuin jäisi siitä osattomaksi, kun sitä niin runsaasti on tarjona.

KREIVINNA.

Mitä toiveita on kuninkaan parantumisesta?

LAFEU. Hän on erottanut lääkäriensä, joiden hoidossa on aikaa kuluttanut parantumisen toivossa eikä muuta sillä voittanut, kuin että aikaa myöten on toivonsakin menettänyt.

KREIVINNA. Tällä nuorella neitosella oli isä, — oi, tämä "oli", mikä haikea sana! — jonka nero oli melkein yhtä suuri kuin hänen vilpittömyytensä; jos se olisi sen verroille kohonnut, niin olisi se tehnyt luonnon kuolemattomaksi, ja kuolema olisi työn puutteesta ruvennut lystäilemään. Kuninkaan tähden soisin, että hän eläisi; se varmaankin olisi kuninkaan taudin surma.

LAFEU.

Minkä nimellinen oli se mies, josta puhutte, armo?

KREIVINNA.

Hän oli kuuluisa ammatissaan, ja täydestä syystäkin: Gerard Narbonnelainen.

LAFEU. Todellakin erinomainen mies; kuningas aivan äskettäin puhui hänestä ihastuksella ja kaipuulla. Hän oli siksi taitava, että voisi elää vieläkin, jos tiede voisi pitää puoliaan kuolevaisuutta vastaan.

BERTRAM.

Mitä, hyvä herra, kuningas sairastaa?

LAFEU.

Pukamaa, hyvä herra.

BERTRAM.

Siitä en ole koskaan ennen kuullut.

LAFEU.

Hyvä, jos siitä ei koskaan mitään kuuluisikaan. — Onko tämä nuori neiti Gerard Narbonnelaisen tytär?

KREIVINNA. On, herraseni, hänen ainoa lapsensa, ja minun hoitoni uskottu. Toivon hänestä kaikkea sitä hyvää, mitä hänen kasvatuksensa lupaa. Taipumuksensa hän on perinyt, ja se tekee kauniit avut vielä kauniimmiksi; sillä jos oivat lahjat ovat saastaisen mielen verhona, niin kiitokseen liittyy aina surkuttelu; ne ovat puoltajia, mutta samassa pettäjiä; hänessä ne ovat sitä kallisarvoisempia, kuta vilpittömämpiä; hän on kuntonsa perinyt, hyveensä itse hankkinut.

LAFEU.

Kehunne, armo, tuo kyyneleet hänen silmiinsä.

KREIVINNA. Se on paras suola, millä tyttö saattaa kiitostaan höystä. Aina kun isän muisto lähestyy hänen sydäntään, niin surun hirmuvaltias riistää kaikki elonmerkit hänen poskiltaan. Älä itke, Helena, älä enää itke; muuten luullaan, että enemmän surua osoitat, kuin sitä tunnet.

HELENA.

Tietystikin osoitan surua; mutta tunnenkin sitä.

LAFEU. Kohtalainen valitus on kuolleen oikeus, mutta liiallinen murhe on elävän vihollinen.

KREIVINNA. Jos elävä on murheen vihollinen, niin liiallisuus tekee sen pian kuolettavaksi.

BERTRAM.

Ma pyydän, äiti hyvä, siunaustanne.

LAFEU.

Mitenkä tuo on ymmärrettävä?

KREIVINNA.

Ota siunaus! Olossa ja tavoiss' ole
Isäsi poika! Veri sekä hyve
Sinussa vallast' otelkoot, ja kuntos
Pysyköön aateluutes tasall' aina.
Rakasta kaikkia, mut harvaan luota;
Älä loukkaa ketään; vihamiestäs uhmaa,
Mut voimaas älä käytä; ystävääsi
Kuin silmäterääs helli; ole ennen
Vait-olija kuin paljon puhuja.
Ja taivas sulle suokoon, mitä muuta
Se antaa voi ja minä siltä pyytää.
Hyvästi! — Herra, häntä neuvokaa;
Hän viel' on kypsytön hovikoksi.

LAFEU.

Paraimmat siellä, siitä olen varma,
Halaavat kilvan hänen ystävyttään.

KREIVINNA.

Hyvästi, Bertram! Siunatkoon sua taivas!

(Menee.)

BERTRAM (Helenalle).

Mitä parasta voitte ajatuksissanne toivoa, se teille osaksi tulkoon!
Olkaa turvana äidilleni, haltijallenne, ja pitäkää häntä kunniassa.

LAFEU.

Hyvästi, soma neiti! Teidän tulee pitää eleillä isänne mainetta.

(Bertram ja Lafeu menevät.)

HELENA.

Jos se vain ois! — En aattele nyt isää.
Nuo valtain itkuvirrat hälle suuremp'
On kunnioitus kuin mun kyneleeni.
Mink' oli näköinen? Oi, sit' en muista;
Vain Bertramin on kuva sielussani.
Hukassa olen; elämä on tyhjää,
Kun poiss' on Bertram.
Yhtä hyvin voisin
Valita sulhokseni kirkkaan tähden,
Niin paljon hän on mua ylempi;
Sen kirkas loisto vain, sen laitavalo
Mua kohtaa, vaan sen piiriss' en saa elää.
Tää korskean on lemmen rangaistusta:
Halajaa hirvi leijonaa, mut surman

Saa lemmenpalkaks. Mikä sulo-tuska
Hänt' aina nähdä; istua ja piirtää
Kiharat, kotkan silmät, kulmain kaaret
Sydämmen tauluun, sydämmeni, johon
Tuon armaan kuvan pienin piirre painui!
Nyt poiss' on hän, ja pyhän-jäännöksiä
Saa harras sydän palvoa. — Ken tuossa?
Bertramin seuraaja, ja siksi rakas,
Vaikk' onkin julki valhettelija
Ja perin pelkuri ja täysi narri.
Mut nämä paheet häneen soveltuvat:
Ne kestää ne, kun hyveen teräsluut
Vilussa värjyy; tyhmyytt' äverjästä
Alaston äly usein palvelee.

(Parolles tulee.)

PAROLLES.

Herran rauha, kaunis kuningatar!

HELENA.

Herran rauha, monarkki!

PAROLLES.

Väitän vastaan.

HELENA.

Samoin minä.

PAROLLES.

Neitsyyttäkö nyt mietiskelette?

HELENA. Niin. Teissä on vähän soturin vikaa: sallikaa minun tehdä teille kysymys. Miehet ovat neitsyyden vihollisia; miten voimme sen heiltä turvata?

PAROLLES.

Älkää päästäkö sisään.

HELENA. Mutta he ryntäävät; ja neitsyytemme, vaikka urhoollisesti pitääkin puoliaan, on kuitenkin heikko. Neuvokaa meille jokin sotataidon mukainen puolustuskeino.

PAROLLES. Sitä ei ole. Miehet piirittävät teitä, kaivavat salaa alta ja räjäyttävät ilmaan.

HELENA.

Herra varjelkoon neitsyys-parkaa mokomista kaivajista ja räjäyttäjistä!
— Eikö ole mitään sotatemppeä, millä neitsyet voisivat räjäyttää miehet?

PAROLLES. Kun neitsyys on räjäytetty, niin mies hyökkää päälle; ja jos nyt hänet räjäytätte, niin, toden totta, tekemänne aukon kautta hän valloittaa koko linnoituksenne. Luonnon valtiotalouteen ei kuulu neitsyyden tallettaminen. Neitsyyden häviö on yhteiskunnan hyöty, ja neitsyttä ei ole vielä maailmaan tullut ilman neitsyyden menettämistä. Se, mistä te olette tehty, se on sitä neitsyiden tekemujua. Jos yksi neitsyys menetetään, niin saadaan kymmenen sijaan; jos sitä iankaiken säästetään, on se iäksi mennyttä. Se on liian kylmä kumppaniksi. Menkään menojaan!

HELENA. Tahdon sentään vähäisen sitä tallita, vaikka kohta kuolisinkin neitsyenä.

PAROLLES. Vähä se on, mikä sen asian puolesta puhuu: se on luonnon järjestystä vastaan. Neitsyyttä puolustamalla syytätte omaa äitiänne, joka on ilmeisintä uppiniskaisuutta. Itsensä-hirttäjä on neitsyt tavallaan; neitsyys murhaa itsensä ja olisi kuopattava valtamaantielle, vihityn maan ulkopuolelle, hurjapäisenä luonnonlain rikkojana. Neitsyys kasvaa matoja aivan niinkuin juusto; se syö oman itsensä kuoria myöden ja kuolee vihdoin omaan nälkäänsä. Vielä lisäksi on neitsyys itsepäinen, ylpeä, toimeton, täynnä itserakkautta, josta synnistä Jumalan laki mitä ankarimmin kieltää. Älkää sitä säästäkö; siitä ei tule muuta kuin tappiota. Pankaa se liikkeeseen: kymmenessä vuodessa saatte kymmenen sijaan, joka on hyvä kasvu, eikä pääoma siitä paljoakaan huonone. Menkään menojaan!

HELENA.

Miten olisi menettää se oman mielensä mukaan?

PAROLLES. Annappas olla! Niin, huonoa olisi tehdä sen mielen mukaan, jonka se ei ole mieleen. Se on tavara, joka vanheten menettää kiiltönsä; jota kauemmin sitä säästetään, sitä vähempi sen arvo. Pankaa se kauppaan, kun se vielä kelpaa ja ostajia on. Neitsyys on niinkuin vanha hovinainen, joka käyttää vanhanaikaista myssyä: hän on komeapukuinen ja kuitenkin pukematon; niinkuin solki tai hammastikku, joita ei kukaan enää hatussaan käytä. Vuosiluku sopii paremmin viuluun tai viinipulloon kuin teidän kasvoillenne; teidän neitsyytenne, teidän vanha neitsyytenne, on niinkuin kitistynyt Ranskan päärynä: paha katsella ja kuiva syödä; niin maarin, kitistynyt päärynä; ennen se oli parempi; niin tosiaankin, kitistynyt. Mitä aiotte sillä tehdä?

HELENA.

Niin, neitsyydelläni? En vielä mitään.
Siell' isännällä tuhannen on kultaa:
Emo ja lemmitty ja ystävätär,
Phoenix ja sankaritar, raivotar,
Toveri, valtias ja jumalatar,
Hyvä uskottu ja maire pettäjä,
Kopea nöyryys, nöyrä vallanhimo,
Soraava sointu, viono epäsointu,
Sopu ja kiusaaja, ja monta muuta
Siroa, sokon Amor-kummin suomaa
Hyväilynimeä. Ja nyt hän aikoo —
En tiedä mitä. — Taivas häntä kaitkoon! —
Hovi on koulu; ja hän on —

PAROLLES.

Mit' on hän?

HELENA.

Mies, jolle toivon hyvää. — Sääli vain —

PAROLLES.

No, mitä sääli?

HELENA.

Ettei ole toivo
Lihaa ja verta, jok' ois tuntuva,
Niin että voisimme, me kurjat raukat,
Me, joille onni nurja soi vain toivon,
Sen tenholl' ystäväämme seurata
Ja näyttää mitä nyt vain aattelemme
Ja josta kiitost' emme koskaan saa.

(Kantapoika tulee.)

KANTAPOIKA.

Monsieur Parolles, herra kutsuu teitä.

(Menee.)

PAROLLES. Hyvästi, pikku Helenainen! Jos jaksan sinua muistaa, niin tahdon hovissa sinua ajatella.

HELENA.

Monsieur Parolles, te olette syntynyt laupiaan tähden alla.

PAROLLES.

Niin, Marsin alla.

HELENA.

Sen hyvin uskon, Marsin alla.

PAROLLES.

Miksi Marsin alla?

HELENA. Te olette aina taistelussa niin allapäin, että olette ehdottomasti syntynyt Marsin alla.

PAROLLES.

Niin, kun se oli eistymässä.

HELENA.

Sanokaa ennemmin: kun se oli väistymässä.

PAROLLES.

Kuinka niin?

HELENA.

Te väistytte aina, kun taistelette.

PAROLLES.

Se kuuluu asiaan.

HELENA. Niin kuuluu juokseminenkin asiaan, kun pelko käskee käpälämäkeen. Mutta tuo uljuuden ja arkuuden sekoitus teissä on nopealentoinen avu, joka ilokseni sopii teille varsin hyvin.

PAROLLES. Minulla on nyt niin paljon puuhaa, etten voi antaa sinulle pistävää vastausta. Mutta palaan täydellisenä hovimiehenä, ja silloin tahdon opettaa sinulle kaikki salaisuudet, jos vain hovimiehen neuvot sinuun pystyvät ja ymmärrät hänen viittauksiinsa painoa panna; muuten kuolet omaan kiittämättömyyteesi ja lähdet näiltä ilmoilta perin tietämättömänä. Hyvästi! Jos on aikaa, niin lue rukouksiasi; jos ei, niin muistele ystäviäsi. Hanki itsellesi hyvä puoliso, ja kohtele häntä niin kuin hän kohtelee minua. Hyvästi vain!

(Menee.)

HELENA.

Se lääke, jota ylhäältä' anotaan,
On usein itsessämme; pääsy vapaa
On meillä onnen maahan; tylsät vaan
Ja arat hankkeet taivas estää tapaa.
Mikä lempeni näin korkealle vei?
Sain näön, mut ei silmä tyydy, ei.
Mink' onni ratkoo, luonto yhteen valaa,
Ja ylhää halpa vertaisenaan halaa.
Tekoa rohkeaa ei koskaan tee,
Ken vaivaa punnitsee ja arvelee:
On mennyt mennyttä. Kun lempi koittaa
Paraansa panna, niin se aina voittaa.
Kuninkaan tauti — Tulkoon, mit' on tulla!
Jos pettäisikin, on luja päätös mulla.

(Menee.)

Toinen kohtaus.

Pariisi. Huone kuninkaanlinnassa.

(Torventoituksia. Ranskan kuningas, kirje kädessä,
ylimyksiä ja muita seuralaisia tulee.)

KUNINGAS.

Siis tukkaisill' on Florens ja Siena;
Ja onni tasan on, ja urhokkaasti
He sotaa jatkavat.

1 HOVIMIES.

Niin kerrotaan.

KUNINGAS.

On luultavaakin: Itävalta-lanko
Sen tässä varmaks vahvistaa ja varoo,
Ett' aikoo Florens pikaist' apua
Meilt' anoa; mut arvon ystävämme
Varoittaa ennalta ja toivoo että
Sen epäisimme.

1 HOVIMIES.

Koeteltu prinssin

On ystävyys ja äly, niihin luottaa
Voi täydelleen.

KUNINGAS.

Hän määrää vastaukseni:

Jo ennen pyyntöään saa Florens kiellon.
Mut joku aatelistamme jos mielii
Toskanaan sotimaan, niin kumpaan tahtoo
Saa liittyä.

2 HOVIMIES.

Se terveellinen koulu

On aatelillemme, jok' ilmaa kaipaa
Ja urotöitä.

KUNINGAS.

Kuka tuossa tulee?

(Bertram, Lafeu ja Parolles tulevat.)

1 HOVIMIES. Se nuor' on Bertram, Roussillonin kreivi.

KUNINGAS.

Sull' isäsi on kasvot, nuorukainen;
Ei kiireissään, vaan huolell' aulis luonto
Sun muovaellut on. Myös isäs hyveet
Sull' olkoon. Tervetullut Pariisiin!

BERTRAM.

Suur' majesteetti, nöyryn kiitokseni!

KUNINGAS.

Oi, ett' ois vielä sama terveys mulla,
Kuin milloin isäs kanssa ystävinä
Aloimme sotatyömme. Hyvin tunsi
Hän ajan sotataidon; urhokkaimpain
Ol' oppilas. Hän kauan kestikin;
Mut ikä häijy meidät yllätti
Ja hyllyks heitti. Mulle virkistyst' on
Puhella isästänne. Nuorna oli
Hän yhtä nokkela, kuin mit' on tieten
Nykyiset nuoret; mutta näiden pila
Ivaksi kääntyy heihin itseensä,
Kun heidän löyhyyttään ei kunto peitä.
Mik' älymies! Ei katkeraa, ei halpaa
Ivansa eikä korskansa, jos' niit' ei
Vertainen kiihoittanut; kunnia
Kuin kello näytti tarkoin hetken, milloin
Ol' aika puhua, ja kieli nouti
Visusti näyttäjää. Mut alempiaan
Hän katsoi toisen arvon olennoiksi;
Kun heihin ylvän latvans' alensi,
He hänen nöyryydestään ylpistyivät,
Hän heidän kiitos-pahaisestaan nöyrtyi.
Mies moinen oisi meidän nuorillemme
Esikuva, joka heille näyttäis, kuinka
He, sitä seuratenkin, taantuvat.

BERTRAM.

Isäni jälkimuiston kirkkaampana
Sielunne säilyttää kuin hautapatsas;
Ja hautakirjoitusta pysyvämpi
Tuo kuninkaallinen on puheenne.

KUNINGAS.

Josp' oisin hänen luonaan! Sanoi aina —
On niinkuin kuulisin nuo viisaat sanat,
Joit' ei hän korvaan viskannut, vaan sinne
Itämään istutti ja hedelmöimään —
"En tahdo elää", näin hän usein alkoi,

Suu surun hymyssä, kun pila päättyi
Ja äkki-käänteen sai, "en tahdo elää,
Kun loppuu lampust' öljy, enkä olla
Nulikkain niistettävä, joiden vaisto
Vain uusille on herkkä, joiden äly
Pukuja miettii vain ja joiden mieli
Kuin muoti vaihtelee." Hän tätä toivoi;
Ja minä, jälkeen jäänyt, samaa toivon:
Pois päästä joutuin pesästä, kun siihen
En vahaa voi ja mettä enää kantaa,
Ja tilaa jättää työtyrimmille.

2 HOVIMIES. Olette suosittu; ken vähimmin Sen tunnustaa, teit' enimmin hän kaipaa.

KUNINGAS.

Niin, paikan täytän. — Kreivi, kuinka kauan
Isänne lääkäri on kuolleen' ollut?
Kehuttu oli.

BERTRAM.

Kuusi kuukautta.

KUNINGAS.

Jos eläis hän, niin häntä koittaisin. —
Mua talukaa! — Nuo muut mun turmelleet
On rohtoinensa. Luonto nyt ja tauti
Sotaansa käykööt. Tervetullut, kreivi,
Rakkaampi poikaa!

BERTRAM.

Kiitos, majesteetti!

(Menevät.)

Kolmas kohtaus.

Roussillon. Huone kreivinnan hovilinnassa.
(Kreivinna, hovimestari ja narri tulevat.)

KREIVINNA.

Nyt puhukaa. Mitä teillä on neidistä sanottavaa?

HOVIMESTARI. Armollinen rouva, toivon että se, mitä näin olen teille mielenlouteeksi puuhailut, pannaan entisten vaivojeni luetteloon; sillä loukkaamme häveliäisyyttämme ja likaamme ansioittemme puhtauden, jos itse niitä julistamme.

KREIVINNA. Mitä tuo veitikka täällä tekee? Mene tiehesi, poika! Valituksia, joita olen sinusta kuullut, en kaikkia usko; etten sitä tee, siihen on syynä mukavuuteni; sillä tiedän, että olet tarpeeksi narri ollaksesi syypää ja tarpeeksi ovela omistaaksesi nämä koiruudet.

NARRI.

Niinkuin, armollinen rouva, hyvin tiedätte, olen köyhä raukka.

KREIVINNA.

Hyvä.

NARRI. Ei, armollinen rouva, ei ole hyvä, että olen köyhä, vaikka moni rikas joutuukin kadotukseen. Mutta jos, armollinen rouva, sallitte minun mennä naimisiin, niin Elsa, se tyttöni, ja minä kyllä koettaisimme hinastella eteenpäin.

KREIVINNA.

Aiotko siis väkisinkin ruveta kerjäämään?

NARRI.

Niin, kerjäisin tässä asiassa teidän suostumustanne.

KREIVINNA.

Missä asiassa?

NARRI. He, Elsan asiassa ja omassani. Virka ei mene perinnöksi, ja luulen, etten ennen saa Jumalan siunausta kuin saan henkiperillisiä, sillä sanotaan, että lapset ovat siunaukseksi.

KREIVINNA.

Mutta sano syy, miksi tahdot mennä naimisiin.

NARRI. Armollinen rouva, ruumis-parka sitä kaipaa; liha minua siihen ajaa, ja jota piru ajaa, sen täytyy mennä.

KREIVINNA.

Siinäkö kaikki teidän armonne syyt?

NARRI.

Onhan mulla muita, pyhiäkin syitä, niinkuin asiat nyt ovat.

KREIVINNA.

Saako niitä maailma tietää?

NARRI. Olen ollut syntinen luontokappale, rouva hyvä, niinkuin te ja kaikki liha ja veri on, ja aion nyt naida, voidakseni katua.

KREIVINNA.

Naimistasi pikemmin kuin syntisyyttäsi.

NARRI. Minulla ei ole ystäviä, rouva hyvä, ja toivon saavani ystäviä vaimoni kautta.

KREIVINNA.

Sellaiset ystävät ovat vihamiehiäsi, narri.

NARRI. Silloin ette tiedä, armo, mitä hyvät ystävät on; ne veitikat ne tekevät minun puolestani, mitä en itse jaksa. Joka peltoni kyntää, se säästää härkiäni, enkä minä muuta kuin korjaan sadon; jos minä olen hänen sarvipäänsä, niin on hän minun juhtani. Joka lohduttaa vaimoani, se lohduttaa lihaani ja vertani; joka lohduttaa lihaani ja vertani, se rakastaa lihaani ja vertani; ja joka lihaani ja vertani rakastaa, se on minun ystäväni; ergo, joka suutelee vaimoani, on minun ystäväni. Jos ihmiset tyytyisivät olemaan mitä ovat, niin ei olisi naimaliitosta mitään pelkoa; sillä nuori Charbon, puritaani, ja vanha Poysam, papisti, jos kohta ovatkin sydämmensä puolesta eri uskontoa, ovat päänsä puolesta kuitenkin yhtä; he voivat puskea yhteen niinkuin mitkään jäävät.

KREIVINNA.

Aiotko ikäsi olla noin hävytön rivosuu?

NARRI.

En, vaan profeetta, armollinen rouva, joka ujostelematta sanoo totuuden.

Ma laulan vanhaa laulelmaa,
Ja sit' on kuulla somaa:
Kaikk' avio on sallimaa,
Mut sarvet luonnon omaa.

KREIVINNA.

Pois tiehesi, poika; toiste puhun kanssasi enemmän.

HOVIMESTARI. Suvaitsetteko, armollinen rouva, että pyydän Helenea luoksenne; hänestä tulinkin puhumaan.

KREIVINNA.

Poika, sano neidille, että tahdon puhutella häntä, Helenea tarkoitan.

NARRI (laulaa).[2]

Ne kauniit kasvot, sanoi hän,
Ol' Troian sortumus.
Työ tuhma, tuhma, tuhma!
Se pöllö Priamus!
Ja siinä seisoi onneton,
Ja siinä seisoi onneton,
Ja huokas: tuo sun työs!
Jos yhdeksäst' yks hyvä on,
Jos yhdeksäst' yks hyvä on,

Yks kymmenestä myös.

KREIVINNA.

Mitä? Yksikö hyvä kymmenestä? Sinä turmelet laulun, poika.

NARRI. Yksi hyvä vaimo kymmenestä, sehän, rouva hyvä, on laulun parantamista. Suokoon Jumala, että semmoinen hyvä tapahtuisi joka vuosi; en ollenkaan morkkaisi naiskymmenyksiä, jos olisin pappi seurakunnassa. Yksi kymmenestä! Kylläpä niin! Jos syntyisi maailmaan hyvä vaimo vaikkapa vain joka pyrstötähden ja maanjärityksen mukana, niin tulisivat arpajaiset hyvän joukon paremmat; nyt saa miesraukka kiskoa sydämmen rinnastaan, ennenkuin saa yhden arpanumeron.

KREIVINNA.

No, ettekö mene, herra narri, ja toimita mitä käsikin?

NARRI. Että mies noin voi olla naisen käskettävänä, eikä kuitenkaan synny pahennusta! — Vaikka kunniallisuus ei olekaan mikään puritaani, ei se kuitenkaan tahdo aikaansaada pahennusta; se peittää nöyryyden messupaidalla[3] ylpeän sydämmen mustan kauhtanan. — Kyllä menen: asiani on käskeä Helena tänne.

(Menee.)

HOVIMESTARI.

Armollinen rouva, tiedän että sydämmestänne rakastatte neitiä?

KREIVINNA. Niin, totta totisesti. Hänen isänsä jätti hänet minun huostaani; ja hän itse on, muista eduista puhumatta, täysin oikeutettu vaatimaan rakkautta niin paljon kuin suinkin voi saada. Olemme hänelle enemmän velkaa kuin mitä olemme maksaneet, ja enemmän on hänelle maksettava, kuin mitä hän vaatii.

HOVIMESTARI. Armollinen rouva, olin aivan äsken lähempänä häntä, kuin mitä hän arvatenkin olisi toivonut. Hän oli yksin ja puhui itsekseen, omia sanojaan omiin korviinsa; hän luuli, sen uskallan vanna, ettei niitä vieras korva kuulisi. Ja asia oli se, että hän rakastaa poikaanne. Onnetar, sanoi hän, ei ollut mikään jumalatar, kun oli sellaisen arvon-erotuksen rakentanut heidän välilleen; Amor ei mikään jumala, kun ei tahtonut valtaansa ulottaa muihin kuin samansäätyisiin; Diana ei impien kuningatar, kun salli alamais-raukkaansa hätyytettävän ja jätti hänet ensi hyökkäyksessä pelastamatta ja myöhemmin lunastamatta. Tämän hän lausui haikeimmalla tuskan äänellä, millä koskaan olen kuullut immen vaikeroivan, ja minä katsoin velvollisuudekseni kiireimmiten tämän teille ilmoittaa, eritoten kun, mahdollisiin ikävyyksiin nähden, teidän on hyvin tärkeä saada siitä tieto.

KREIVINNA. Olette rehellisesti tehtävänne tehnyt; pitäkää tämä omana tietonanne. Monet merkit ovat jo aikaisemmin minussa samaa luuloa herättäneet, mutta ne häälyivät niin vaa'assa, etten voinut en uskoa enkä epäillä. Pyydän, jättäkää minut. Kätkekää tämä poveenne, ja kiitoksia vilpittömästä huolenpidostanne. Kohta puhelen tästä enemmän teidän kanssanne.

(Hovimestari menee.)

Minunkin nuorna kävi tuolla lailla.

On luonnon laki horjahtamaton;

Nuoruuden ruusu okaita ei vailla,

Se veress' on, ja veri meidän on.

Näin nuoreen mieleen, jossa lempi palaa,

Totisen leimans' aina luonto valaa.

Kun nuoruuttani muistan, saman vaan

Tein virheen, se jos virhe olikaan.

(Helena tulee.)

On katse hällä sairas, nyt sen huomaan.

HELENA.

Mit' armollinen rouva suvaitsee?

KREIVINNA.

Helena, tiedäthän, ett' olen äitis.

HELENA.

Arvoisa käskijäni.

KREIVINNA.

Ei, vaan äiti.

Ja miks ei äiti? Tuota äiti-sanaa
Kuin kyytä hätkähdit; mit' äidissä
On pelottavaa? Minä äitis olen
Ja sinut niiden sarjaan asetan,
Jotk' itse synnytin. Niin, usein nähdään,
Ett' ottolapsi omaks lapseks muuttuu
Ja vieras oksa omaan runkoon juuttuu.
Ei mulla sinust' ollut äidin vaivaa,
Mut äidin huolt' on mulla sinust' ollut.
Laps, Herran tähden, veresikö hyytyy,
Kun mua äidiks sanot? Mikä on sun,
Kun kirjo Iris, synkkä sateen airut,
Noin silmääs kiertää? Miksi? Siksikö,
Ett' olet tyttäreni?

HELENA.

Se en ole.

KREIVINNA.

Mut olenhan ma äitis.

HELENA.

Anteeks, armo!

Ei kreivi Roussillon voi veljen' olla:
Min' olen alhainen, hän ylhäinen,
Hän sukua on suurta, minä halpaa.
Hän herrani on, palvelijanaan
Ma olla tahdon henkeen kuolemaan.
Ei, veli ei!

KREIVINNA.

Siis minäkään en äiti?

HELENA.

Olette äitini. Josp' oisittekin!
Ei silloin poikanne mun veljen' oisi.
Tai kummankin jos äiti oisitte!
Ma sitä toivoisin kuin autuuttani,
Kun hänen sisarens' en oisi vain.
Min' enkö tyttärenne olla voisi
Niin, ettei hän mun veljyeni oisi?

KREIVINNA.

Voit, Helena, voit olla miniäni,
Sitäkö, Jumal' auttakoon, sa aiot?
"Tytär" ja "äiti" vertas velloo noin.
Taas kalpenetko? Salaisuutesi
Jo haimell' olen, arvoituksen arvaan,
Miks etsit yksinäisyyttä ja mistä
Nuo karvaat kyyneleet. On päivänselvää:
Poikaani lemmit; sitä teeskentely
Ei kehtaa evätä, kun intohimo
Sen julki julistaa. Siis sano totuus;
"Niin on" vain sano: — katsos, poskeskin
Sen toisilleen jo tunnustaa, ja silmäs
Niin selvään huomaavat sen käytöksestäs,
Ett' ilmaisee sen nekin; synti vain
Ja turha itsepäisyys kielel salpaa
Ja salaa totuuden. Niin onko, sano?
Jos on, niin kyllä hyvän laitoit permen;
Jos ei, niin kiellä pois. Niin totta kuin
Mun kauttan' avun sulle taivas hankkii,
Nyt sano totuus.

HELENA.

Anteeks, hyvä rouva!

KREIVINNA.

Poikaani lemmitkö?

HELENA.

Oi, anteeks, armo!

KREIVINNA.

Poikaani lemmitkö?

HELENA.

Hänt' ettekö

Myös tekin lemmi?

KREIVINNA.

Älä kiertele.

Mun lempeni on veressä, se tietty

On koko maailmalle. No siis, avaa

Minulle sydämmes, sill' intohimos

Sun täysin ilmaisee.

HELENA.

Siis polvillani

Tunnustan taivaan edessä ja teidän:

Lähinnä taivast', enemmän kuin teitä,

Poikaanne lemmin. — Sukuni on köyhä,

Mut rehellinen; niin myös lempeni.

Oi, älkää suuttuko; hänt' ei se haittaa,

Jos minä häntä lemmin. Tunkeileva

Ei ollut lempeni; en tahdo häntä,

Ennenkuin hänet ansaitsen; mut kuinka

Hänt' ansaita, en tiedä; sen vain tiedän,

Ett' turhaan toivon, toivotonna lemmin.

Ja sentään tuohon pohjattomaan seulaan

Alati valan haluveteni,

Jotk' eivät ehdy vain. Kuin indiaani

Näin hurskaass' eksytyksess' aurinkoa

Ma palvon, joka katsoo palvojaansa,

Vaan hänt' ei huomaa. Älköön, rakas armo,

Vihanne kohdatko mun lempeäni,

Miss' itse lemmitte. Mut jos on teissä,

Jonk' arvo-ikä puhtauden on leima,

Syvällä sydämmessä palanut

Niin puhdas kaipuu ja niin lämmin rakkaus,

Ett' Amor ja Diana oli yhtä,

Oi, silloin häntä säälikää, jok' aina

Saa tappion, jos antaa taikka lainaa,

Ja jok' ei löytää tahdo mitä haki,

Vaan ongelmana elää kuolossaki.

KREIVINNA.

Sull' eikö äsken aie, puhu totta,

Pariisiin mennä?

HELENA.

Oli.

KREIVINNA.

Miksi? Sano.

HELENA.

Totuuden sanon, kautta autuuteni.

Mont' ihmeen tehokasta parannetta

Isäni jätti, joita kirjoist' oli

Ja koetellun kokemuksen kautta

Kokoillut varastoon. Ne huolella

Mun tallettaa hän käski havaintoina,

Joill' oli arvo suurempi, kuin mitä

Voi vielä arvioida. Niiden joukoss'
On pettämätön lääke, joka tuohon
Kamalaan, toivottomaan tautiin auttaa,
Mi kalvaa kuningasta.

KREIVINNA.

Tuonko vuoksi
Pariisiin aiot?

HELENA.

Herra poikanne
Mun siihen päähän sai; ei muuten koskaan
Pariisi, lääke eikä kuningas
Ois tullut aatosteni lähimaille.

KREIVINNA.

Mut luuletko, Helena, että, jos
Tuon avuntarjon teet, hän siihen suostuu?
Hän yhtä mieltä on kuin lääkäritkin:
Hän sanoo, ettei mikään voi hänt' auttaa,
He, ettei mikään häntä auttaa voi.
Kuink' uskoisivat tyhmää tyttö-raukkaa,
Kun oppi tietonsa on tyhjentänyt
Ja hänet hyljännyt?

HELENA.

On vielä jotain,

Jok' isän taidon voittaa, alallaan hän
Vaikk' oli suurin: tämän hyvän lääkkeen
Pyhittää taivaan onnellisin tähti
Mun perinnökseni. Jos, armo hyvä,
Mun suotte koittaa vain, niin hengen kaupall'
Yritän määräpäivän tunnilla
Parantaa kuninkaan.

KREIVINNA.

Niin luuletko?

HELENA.

Siit' olen varma.

KREIVINNA.

No niin, Helena,
Lupani saat ja lempeni ja rahaa
Ja saattoseuraa, hovin ystäville
Myös terveisiä. Itse kotiin jään,
Ja taivaalt' anon työlles siunausta.
Huomenna matkaan! Ja siit' ole vakaa,
Ett' auttaa sua tahdon voimain takaa.

(Menevät.)

TOINEN NÄYTÖS.

Ensimmäinen kohta.

Pariisi. Huone kuninkaanlinnassa.

(Torventoitauksia. Kuningas, seurassaan muutamia nuoria
aatelismiehiä, jotka ovat jäähyväisillä lähteäkseen
Florens sotaan, Bertram, Parolles ja seuralaisia tulee.)

KUNINGAS.

Hyvästi, nuoret herrat, sotasäännöt
Pitäkää mielessä. — Hyvästi tekin. —
Jakakaa neuvo; yks jos kaikki ottaa,
Niin lahja vastaan-ottaessa venyy
Ja riittää kummallekin.

1 AATELISMIES.

Toivomme,
Kun taitosotureina palajamme,
Terveenä tapaavamme majesteetin.

KUNINGAS.

Ei, mahdotonta; vaikka tosin sydän
Ei myöntää tahdo, ett' on siinä tauti
Ja hengen vaara. Terveeks hyvät herrat!
Jos elän taikka kuolen, isäin henki
Asukoon teissä. Ylä-Italia —
Pait jotka Rooman vallast' omasivat
Vain perikadon — nähköön teidän tulleen,
Ei kosimaan, vaan naimaan kunniaa.
Miss' urhot horjuu, voitto teille tulkoon
Ja maineen kirkas seppel. Hyvästi! —

2 AATELISMIES. Ain' olkoon terveys teille alamainen.

KUNINGAS.

Italian tyttöjä te varokaa;
Sanotaan, heidän pyyntöään ei kieltää
Voi Ranskan mies. Siis, ensin palvelus,
Ja sitten — vankeus.

MOLEMMAT.

Neuvo mieleen pannaan.

KUNINGAS.

Hyvästi! — Tulkaa tänne luokseni.

(Menee syrjään ja laskeutuu vuoteelle.)

1 AATELISMIES. Oi, kreivi hyvä, te kun jäätte pois!

PAROLLES.

Se hauska-Heikki ei voi siihen mitään.

2 AATELISMIES. Näin uljas sota!

PAROLLES.

Aivan verraton!

Min' olen moisiss' ollut mukana.

BERTRAM.

Mua täällä pidätetään imarteilla:
"Varaista", "liian nuori", "ensi vuonna".

PAROLLES.

Jos halu sull' on, poika, mene varkain.

BERTRAM.

Tääll' olen naisten paitapihtinä
Ja narskukengin siltaa liukast' astun,
Siks kuin on myyty kunnia ja miekka
On tanssileluna. Ei, varkain pois!

1 AATELISMIES. Se kunniakas varkaus.

PAROLLES.

Tee se, kreivi.

2 AATELISMIES. Min' olen osakkaana; hyvästi!

BERTRAM. Olen teihin niin kiinni kasvanut, että eromme olisi ruumiin ruhjomista.

1 AATELISMIES.

Hyvästi, kapteeni!

2 AATELISMIES. Rakas monsieur Parolles!

PAROLLES. Ylevät sankarit, minun miekkani ja teidän ovat sukulaisia. Te, tuli-ja-leimaus-pukarit, sananen teille, te, kelpo teräskarangot! Spinien rykmentissä tapaatte erään kapteeni Spurion, jolla on arpi, sodan merkki, tässä vasemmassa poskessa: sen on tämä hyvä miekka siihen iskenyt. Sanokaa hänelle, että elän; ja pankaa merkille, mitä hän minusta todistaa.

2 AATELISMIES. Kyllä, jalo kapteeni.

(Aatelismiehet menevät.)

PAROLLES.

Mars teihin, kokelaisiinsa, hullaantukoon! — No, minä aiotte tehdä?

BERTRAM.

Jäädä. Kuningas —

PAROLLES. Teidän tulee näille ylimysherroille osoittaa vähän väljempää kohteliaisuutta; rajoitutte liian kylmään hyvästijättöön; olkaa eleissänne elävämpi, sillä he ovat aikakauden hatun solkena, he näyttävät, miten tulee käydä, syödä, puhua ja liikkua suosituimman tähden vallitessa; ja vaikka piru tanssia johtaisi, niin semmoisia miehiä pitää seurata. Menkää jäljestä ja tehkää laveammat jäähyväiset.

BERTRAM.

Sen teen.

PAROLLES.

Kelpo poikia, joista varmaankin vielä tulee jänteviä miekkamiehiä!

(Bertram ja Parolles menevät.)

(Lafeu tulee.)

LAFEU (polvistuen).

Anteeksi sanomalleni ja mulle!

KUNINGAS.

Saat palkkas; nouse!

LAFEU.

Tässä mies siis seisoo.

Jok' anteen osti itselleen. Jos tekin
Mult' anteeks polvillanne anoisitte,
Ja nousisitte näin mun käskystäni!

KUNINGAS.

Niin, jospa niin! Pääs silloin löisin puhki
Ja sitten sulta anteeks pyytäisin.

LAFEU.

Ei osunut! Mut asiaani nyt:
Te tahdotteko päästä taudistanne?

KUNINGAS.

En.

LAFEU.

Kuningas repo, eikö marjat kelpaa?
Oo, kyllä kauniit marjat kelpais, jos
Vain repo niihin yltäis! Parantajan
Min' olen nähnyt, joka kiveen hengen
Vois puhaltaa ja vuoret liikuttaa
Ja panna teidät polskaa hyppimään
Tulisin innoin; hänen koskennastaan

Kuningas Pipin nousis haudastaan,
Ja kynään tarttuis Kaarle Suur' ja hälle
Tekisi lempirunon.

KUNINGAS.

Kelle hälle?

LAFEU.

He, tohtorille. Haluttaako nähdä,
Niin tääll' on tyttö. Kautta kunniani —
Jos tähän leikkipuheeseen saan liittää
Vakavan sanan — puhuttelin naista,
Jonk' äly, suku, ikä, toimi, luonne
Mua ihmetytti enemmän kuin myöntää
Ma kehtaan. Tahdotteko häntä nähdä —
Sit' anoo hän — ja kuulla asiansa?
Mua sitten jouten naurakaa.

KUNINGAS.

Lafeu,

Tuo sisään ihme tuo, jott' ihmetellä
Saan kanssasi tai ihmeestä sun päästää,
Kun ihmettelen, mistä sait sen ihmeen.

LAFEU.

Teen käskynne; ei siihen päivää mene.

(Menee.)

KUNINGAS.

Hän pitää turhist' aina pitkät puheet.

(Lafeu palaa, Helena mukana.)

LAFEU.

No, tulkaa!

KUNINGAS.

Tuolla kiireellä on siivet.

LAFEU.

No, tulkaa vain! Tää täss' on kuningas.
Sanokaa asianne. Vaarallinen
On teillä katse, mut ei moista vaaraa
Kuningas pelkää. Olen Pandarus,[4]
Ja jätän teidät kahden. Hyvästi!

(Menee.)

KUNINGAS.

No, kaunis lapsi, asiaako meille?

HELENA.

On, hyvä herra. Gerard Narbonnelainen
Ol' isäni; hän oli ammattiinsa
Erittäin perehtynyt.

KUNINGAS.

Hänet tunsin.

HELENA.

Kehuni voin siis säästää; siinä kyllin,
Kun hänet tunsitte. Hän kuollessaan
Minulle jätti monta lääkekaavaa,
Etenkin yhden, joka taitons' oli
Tehokkain tulos, pitkän kokemuksen
Erikois-valikko: mun sitä käski
Varoa kolmantena silmänäni,

Niin, visummin kuin omiani. Tein sen.
Ja korkeutenne potevan kun kuulin
Tuot' inhaa tautia, jost' erittäinkin
Isäni lääke suuren maineen sai,
Niin nöyrimmästi tulin teille sitä
Ja apuani tarjoomaan.

KUNINGAS.

Suur' kiitos;

Mut emme luota lääkkeisiin, kun meidät
Paraimmat lääkärit on hyljänneet
Ja koko tiedekunta julistanut,
Ett' ei voi taito auttaa, miss' on luonto
Avuton itse. Älymme vain saastuis
Ja toivo pettyis, toivottoman taudin
Jos heittäisimme puoskarien haltuun,
Ja korkeutemme arvo alentuisi,
Jos luottaisimme hurjaan keinohon,
Kun tieten kaikki keinot turhat on.

HELENA.

Tein tehtäväni, se on palkkani;
En enää tahdo teille vaivaks olla;
Vain nöyräst' anon, että saattoseuraks
Saan teiltä puhtaan mainetodisteen.

KUNINGAS.

Ei vähempää voi kiitollinen antaa.
Mua auttaa tahdoit; kiitän sua vainen,
Kuin elon toivottajaa kuolevainen.
Mut sin' et tiedä, mitä tiedän minä:
Ma vaaran tunnen, lääkityst' et sinä.

HELENA.

Mut sietäis koittaa mitä minä voin,
Jos muu on apu teistä toivotoin.
Hän, joka suurimmatkin teot täyttää,
Hän heikoimpia apunansa käyttää.
Pien' usein saattaa viisaan häpeään,
Raamattu sanoo; virrat syntyään
On puroja; ja kuivuu merten nielut,
Vaikk' eivät ihmeit' usko suuret sielu
Odotus usein pettää, useimmin,
Jos suurta toivotaan, ja usein lähin
On apu siinä, miss' on toivo vähin.

KUNINGAS.

Hyvästi, rakas laps; en kuulla jaksaa;
Sa käyttämätön vaivas itse maksa.
Kiitoksen palkakseen saa turha työ.

HELENA.

Noin henkäys taivaan neuvot maahan lyö!
Hän, joka kaikki näkee, tekee toisin
Kuin me, jotk' arvioimme sattumoisin.
Mut suur' on röyhkeys, jos sanotaan,
Ett' taivaan työt on ihmistöitä vaan.
Kuningas rakas, vielä teitä vaivaan:
Koitelkaa, mua ei, vaan voimaa taivaan.
En pettur' ole minä, eikä muu
Mun aikeeni, kuin mitä puhuu suu;
Ma uskon, tiedänkin ja tohdin luottaa,
Ett' tehoo taitoni ja avun tuottaa.

KUNINGAS.

Noin varmako? Mink' ajan vaatii tuo?

HELENA.

Jos taivaan armo mulle armon suo,
Ennenkuin tuliratsut auringon
On päivän kierron kahdest' alottanut,
Ennenkuin iltatähti kahdest' on
Valonsa lännen usvaan sammuttanut,
Tai neljäkolmatta on kertaa hiekka
Lasistaan juossut, tunnin mittaniekka,
Niin sairas aine terveest' erottuu,
Ja tauti poistuu, elo uudistuu.

KUNINGAS.

Mut mitä varmuutesi pantiks sitte
Sa tarjoat?

HELENA.

Vaikk' aljuks sanoisitte,
Ja vaikk' ois huutava mun häpeäni,
Vaikk' ivalauluiss' impi-nimeäni
Kaduilla solvattaisiin, kestäen senkin,
Niin, vaikka kidutukset piinapenkin.

KUNINGAS.

Oi, mahtikielin ääni taivainen
Sun kauttas puhuu, heikon elimen;
Ja mikä mahdotont' on järjen luullen,
Se mahdollist' on toisin korvin kuullen.
Elollas arvo on; mit' elo voi
Parastaan antaa, sen se sulle soi.
On äly, nuoruus, kauneus, tarmo sulla,
Kaikk', kaikki, mit' on onnen suositulla;
Jos uhraat tuon, niin joko ääretön
On taitosi, tai uhkas määrätön.
Siis, kaunis parantaja, ala työs;
Jos kuolen minä, kuolet sinä myös.

HELENA.

Jos kaikk' ei luonnu niin, kuin lupasin ma,
Niin säälimättä kuolon ansaitsin ma.
Jos en voi auttaa, menen kuolemaan;
Mut jos voin auttaa, mitä silloin saan?

KUNINGAS.

Mit' anot.

HELENA.

Saanko myöskin anomani?

KUNINGAS.

Saat, kautta taivahan ja valtikkani.

HELENA.

Kuninkaan-kädestäsi annahan
Siis mulle mieheks, kenen, haluan.
En kuninkaallist' ano syntyperää,
Niin julkea ei minuss' aatos herää,
Ett' arvostasi oksan ottaisain
Ja halpaan nimeeni sen liittäisin;
Vain alamaisen pyydän, jota minä
Voin vaatia ja jonka antaa sinä.

KUNINGAS.

Siis tuohon käteen! Kun sa täytät työs,
Niin pysyn sanassani minä myös.
Vain määrää aika; minä, kuuliainen
Sun potilaasi, tottelen sua vainen.
Kysyä vielä minun pitäisi —

Vaikk' ei se uskoani lisäisi —
Mist' olet, kuka seuranasi. Mutta
Olehan tervetullut arvelutta. —
Mua auta, poika. — Jos on sanas vakaa,
Niin työni sulle työstäs palkan takaa.

(Torventoituksia. Menevät.)

Toinen kohta.

Roussillon. Huone kreivinnan hovilinnassa.
(Kreivinna ja narri tulevat.)

KREIVINNA.

Tule, poika; tahdon nyt koetella, miten olet tavoille opetettu.

NARRI. Ja tulette näkemään, että olen tavallaan hyvästi apetettu, mutta huonosti opetettu. Mutta hoviinhan vain olenkin menossa.

KREIVINNA. Hoviin vain! Millaista paikkaa havittelet, kun hovista puhut noin halveksien? Vai hoviin vain!

NARRI. Niin, teidän armonne, se, jolle Jumala on vain vähänkin käytöstapoja lahjoittanut, voi niitä helposti hovissa viljellä. Joka ei osaa kaapaista jalkaansa, nostaa lakkiaan, suudella kättään ja olla tyhjän puhuja, sillä ei ole jalkaa, kättä, suuta eikä lakkia; ja toden totta, akuraatisti puhuen, sellainen mies ei sovi hoviin. Mutta, mitä minuun tulee, niin minulla on vastaus, joka soveltuu kaikkiin.

KREIVINNA.

Sepä äveriäs vastaus, joka sopii kaikkiin kysymyksiin.

NARRI. Se on niinkuin parturin tuoli, joka on kaikkia periä varten, kapeita, leveitä, laihoja, lihavia, kaikkia vain.

KREIVINNA.

Niinkö vastauksesi sopii kaikkiin kysymyksiin?

NARRI. Niinkuin kolikko juttuherran kouraan, niinkuin Ranskan kruunu silkki-aljulle, niinkuin Marin kaislasormus[5] Mikon etusormeen, niinkuin pannukakku laskiaistiistaihin, niinkuin maurilaistanssi[6] vappuun, niinkuin naula reikänsä, niinkuin sarvet sarvipäähän, niinkuin äkäinen akka toraiselle miehelle, niinkuin nunnan suu munkin huuliin, niin, niinkuin makkarukset suoleen.

KREIVINNA. Kysyn vieläkin, onko sinulla vastaus, joka noin sopii kaikkiin kysymyksiin?

NARRI.

Alimmasta herttuasta ylimpään poliisimieheen se sopii joka kysymykseen.

KREIVINNA.

Onpa sillä vastauksella kokoa, joka täyttää kaikki vaatimukset.

NARRI. Totta puhuen, turha, joutava vain, jos kirjanoppinut sanoisi siitä mielensä. Tässä se on ja kaikki mitä siihen kuuluu. Kysykää minulta, olenko hovikko; ei tee pahaa teidän oppia.

KREIVINNA. Miten tulla taas nuoreksi, jos mahdollista. Tahdon siis tehdä narrin kysymyksiä, tullakseni viisaammaksi vastauksistasi. Sanokaa, herra hyvä, oletteko hovikko?

NARRI. Hyvä jumala, herraseni![7] — siinä sen kuulitte. — Enemmän, enemmän, sata samanlaista kysymystä!

KREIVINNA.

Minä olen vaivainen ystävänne, ja rakastan teitä, hyvä herra.

NARRI.

Hyvä jumala, herraseni! — Tiheämmin, tiheämmin, älkää säästäkö minua!

KREIVINNA.

Arvelen, herraseni, että teille ei maistu tällainen arkiruoka.

NARRI.

Hyvä jumala, herraseni! — Jatkaa vain, minä kyllä puoleni pidän.

KREIVINNA.

Te saitte hiljakkoin selkäänne, luulen ma.

NARRI.

Hyvä jumala, herraseni! — Älkää minua säästäkö!

KREIVINNA. Huudatko sinä "hyvä jumala, herraseni", kun saat selkääsi, ja "älkää säästäkö"? Tosiaankin, tuo "hyvä jumala, herraseni" sopii sangen hyvin selkäsaunaan, ja ruoskan lyömään sinulla näyttää olevan valmiina pikainen vastaus.

NARRI. "Hyvä Jumala, herraseni" ei ole vielä ikänä saattanut minua näin pahaan pulaan. Huomaan, että on asioita, jotka auttavat pitkän aikaa, mutta ei iankaiken.

KREIVINNA.

Kyll' aikaani ma käytän kauniisti,
Kun tässä hulluttelen narrin kanssa!

NARRI.

Hyvä jumala, herraseni! — Nähkääs, nyt se taas sopi hyvin.

KREIVINNA.

Jo riittää. Toimees! Tuo vie Helenalle,
Ja pyydä, että heti siihen vastaa.
Poikaani tervehdi ja sukuani,
Ei siinä paljon —

NARRI.

Iloako heille?

KREIVINNA.

Sinulle vaivaa; ymmärrätkö, poika?

NARRI.

Vallan täydellisesti; minä olen siellä ennen kuin jalkani.

KREIVINNA.

Palaja joutuin.

(Menevät eri taholle.)

Kolmas kohtaus.

Pariisi. Huone kuninkaanlinnassa.

(Bertram, Lafeu ja Parolles tulevat.)

LAFEU. Sanotaan, että ihmeiden aika on mennyt; ja meillä on ne filosofimme, jotka tekevät yliluonnollisista ja käsittämättömistä asioista tavallisia jokapäiväisiä. Siitä johtuu, että pidämme hirmuisia tapauksia joutavina, turvautuen luulo-tieteemme linnoitukseen, kun meidän pitäisi tuntemattoman kauhun edessä alistua.

PAROLLES. Tämä on todellakin ihmeellisin ihmeen merkki, mikä viime aikoina on ilmestynyt.

BERTRAM.

Niin on, todellakin.

LAFEU.

Kun parhaat lääketaiturit ovat hyljänneet, —

PAROLLES.

Samaa minäkin: sekä Galenus että Paracelsus.

LAFEU.

Koko mahtava, oppinut tiedekunta, —

PAROLLES.

Oikein; samaa minäkin.

LAFEU.

Jotka julistivat hänet parantumattomaksi, —

PAROLLES.

Justiin niin; samaa minäkin.

LAFEU.

Ja auttamattomasti menneeksi, —

PAROLLES.

Aivan oikein: niinkuin ihmisen, jota varmaan odottaa —

LAFEU.

Epätietoinen elämä ja varma kuolema.

PAROLLES.

Justament, aivan niin; samaa minäkin.

LAFEU.

Minun täytyy todellakin sanoa, että tämä on ennen kuulumatonta.

PAROLLES. Niin, totisesti; jos tahdotte saada siitä kirjallisen selityksen, niin lukekaa — no, mikä sen nimi nyt onkaan?

LAFEU.

"Selonteko taivaallisen armon vaikutuksesta maallisessa astiassa."

PAROLLES.

Niin, samaa minäkin, sama justiin.

LAFEU. Niin, niin; ei merisikakaan voi olla iloisempi; varjelkoon, sanon sen kaikella kunnioituksella —

PAROLLES. Niin kummaa se on, sangen kummaa, lyhyestä tärkimpään sanottuna; ja paatunut se sielu on, joka ei tahdo tunnustaa, että tässä on —

LAFEU.

Taivaan oma käsi.

PAROLLES.

Niin justiin.

LAFEU.

Sangen heikossa —

PAROLLES. Ja särkyvässä astiassa; suuri voima, suuri väkevyys, joka, toden totta, meidän olisi otettava laajemmaltakin käytäntöön kuin vain kuninkaan parantamiseen, jotta me kaikki —

LAFEU.

Mahtaisimme yhteisesti kiitolliset olla.

PAROLLES.

Samaa minäkin; hyvin sanottu. Tässä tulee kuningas.

(Kuningas, Helena ja seuralaisia tulee.)

LAFEU. Lustick, sanoo hollantilainen. Kiittää tahdon tyttöjä, niin kauan kuin minulla on yksikin hammas suussani. Totta tosiaan, nyt on kuningas siinä ramussa, että voisi vaikka pistää polkaksi hänen kanssaan.

PAROLLES. *Mort du vinaigre!* Eikö tuo ole Helena?

LAFEU.

Jumal'avita, on kuin onkin!

KUNINGAS.

Mies, kutsu tänne kaikki hovin herrat. —

(Palvelija menee)

Potilaas viereen istu, pelastaja.
Tää terve käsi, johon karkoittuneen
Sa tunteen palautit, vielä kerran
Vakuuttaa sulle lupaamani lahjan,
Kun vain sen nimen sanot.

(Muutamia hoviherroja tulee.)

Kaunis impi,

Luo silmäs noihin. Tämä sulhopoikain
Ylevä parvi mun on käskyissäni;
Min' olen heille kuningas ja isä.
Tee valintasi! Sulla valikoida
On valta, heill' ei valtaa niskuroida.

HELENA.

Ihanan, puhtaan immen Amor suokoon
Kaikille teille, — paitsi yhdelle.

LAFEU.

Pois ruunan antaisin ma valjaineen,
Jos mull' ois noiden poikain terveet hampaat
Ja yhtä vähän partaa.

KUNINGAS.

Tarkkaa noita;
Heill' aatellinen isä kaikill' on.

HELENA.

Ylevät herrat, taivas minun kauttain
Paransi kuninkaan.

KAIKKI.

Sen tiedämme
Ja teistä kiitämmekin taivasta.

HELENA.

Min' olen tyttö rukka, siinä rikkain.
Sen vakuutan, ett' olen, rukka, tyttö —
Nyt olen valmis, teidän armonne;
Punastus poskillani kuiskaa mulle:
"Kosintaas punastun; jos kiellon saat.
Iäksi kalvas kalma poskes valtaa,
Ja min' en sinne palaa milloinkaan."

KUNINGAS.

Valitse! Ken sun lempes hylkää,
Mun lemmestäni osattomaks jää.

HELENA.

Nyt alttariltas pakenen, Diana,
Ja Amor-jumalaa nyt valtiaana
Ma palvon. — Saisko luvan kosia?

1 AATELISMIES. Kyll' otan.

HELENA.

Kiitos! Kaikk' ei tosia.

LAFEU. Mieluummin tahtoisin olla tässä pelissä, kuin heittää onnen arpaa hengestäni.[8]

HELENA.

On katse silmissänne pöyhkeä,
Ja vastaus tulis varmaan röyhkeä.
Teill' onni olkoon satakertaisempi,
Kuin mitä tuottaa vois näin halvan lempi.

2 AATELISMIES.

En muuta toivo.
Amorilta anon,
Ett' täytyis toivo. Jäähyväiset sanon.

LAFEU. Saako hän noin kaikilta rukkaset? Jos nuo olisivat minun poikiani, niin selkäänsä saisivat, tai lähettäisin heidät Suurturkkiin eunukeiksi.

HELENA (kolmannelle aatelismiehelle).
Pois pelko! Kättänne ei aio pyytää
Ja moista solvausta teihin syytää.
Jumalan siunaus! Onnen paremman
Hääpäiväksenne teille toivotan.

LAFEU. Nuo pojat ovat jäätä; kukaan ei hänestä huoli. Ovat varmaankin engelsmannien äpäriä; ranskalaisista eivät ole sinneet.

HELENA (neljännelle aatelismiehelle).
On liian miekkoinen ja nuori tuo,
En hälle poikaa verestäni suo.

4 AATELISMIES. Ihana neiti, toista luulen minä.

LAFEU. Tuossa on vielä yksi rypäle. — Olen varma siitä, että isäsi joi viiniä. — Mutta jos et sinä ole aasi, niin olen minä neljätoistias nulikka; minä sinut tunnen.

HELENA (Bertramille).
En tohdi sanoa, ett' otan teidän.
Mut itseni ja onneni ma heitän
Iäksi haltuunne. — Tuo on se mies.

KUNINGAS.
Siis, Bertram, ota hänet, hän on vaimos.

BERTRAM.
Mun vaimoniko! Pyydän, majesteetti,
Mun suokaa moisiss' asioissa käyttää
Omia silmiäni.

KUNINGAS.
Etkö tiedä,
Mit on hän mulle tehnyt?

BERTRAM.
Tiedän, herra;
Mut en, miks minun tulis hänet naida.

KUNINGAS.
Hän, tiedä, tautivuoteesta mun nosti.

BERTRAM.
Siit' onko seuraus, että minun pitää
Vajota vuoteeseen. Ma tunnen hänet:
Isäni armoill' on hän elänyt.
Vai köyhä lääkärinkö tytär mulle!
Ei, ennen mulle iki-häpeä!

KUNINGAS.
Häpeät hänen säätyään; sen minä
Voin nostaa. Kumma, että veremme,
Joiss' yksi väri, paino on ja lämpö
Ja jotka yhteenvalettuina sekois,
Noin erittyvät! Siveä jos on hän,
Ja lääkärin jos tytärtä vain hyljit,
Niin hyveen hyljit nimen tähden. Pois se!
Jos kuinka halpa maja hyveen loi,
Niin hyve tuo sen majan aatelo.
Hyveetön arvo on vain pöhöttyvää
Kun vesitaudin turvos. Hyvä hyvää
On nimetönnäkin, ja paha pahaa.
Mik' omaa on, ei kaipaa arvon vahaa.
Hän nuori, viisas on ja kaunis, tuon on
Hän itse saanut perintönä luonnon,
Se arvon antaa. Arvon alentaa,
Ken itsens' arvon pojaks julistaa
Eik' äitiins' ole. Arvon leiman kantaa

Vain oma työ, sit' ei voi lahjaks antaa.
Se sana haudoill' aina orjailee
Ja valhe-trofeoilla kirjailee
Jokaisen kummun; mut on vaiti aina.
Kun maa ja multa unhotukseen painaa
Totisen arvon. Tuota luonnon luomaa
Jos rakastaa sa voit, niin minä — huomaa —
Voin loput luoda; hyve periminä
On hällä, — varat, arvot annan minä.

BERTRAM.

Rakastaa hänt' en voi, en yritäkään.

KUNINGAS.

Teet haittaa itselles, jos niskuroit.

HELENA.

Iloitsen siitä, että parantunut
On teidän armonne; muu kaikki menköön!

KUNINGAS.

On kunniani kaupan; mahtisanoin
Sit' auttaa täytyy. Hänen kätens' ota,
Kopea poika joka moista lahjaa
Et ansaitse; jok' ylimielin kytket
Mun armoni ja hänen arvons' yhteen;
Jok' et voi aavistaakaan, että minä,
Jos lasken hänen vaakaans' arvonni,
Sun ponnahutan ilmaan; jok' et tiedä,
Ett' istuttaa voin arvosi siihen, missä
Sen tahdon kasvamaan. Siis ivas säästä;
Tee niinkuin tahdon; parastasi katson.
Pois ylpeys! Maksa onnes puolest' oiti
Se kuuliaisuusvero, johon vaatii
Sua valtani ja velvoitus sua käskee;
Tai armoistani iäks sinut syydän
Typerän nuoruutesi hurjuuksiin
Ja kompastuksiin, ärsyttäen sinuun
Lain nimessä ja säälimättä kaikki
Vihan ja koston henget. Puhu, vastaa!

BERTRAM.

Anteeksi, majesteetti! Päätökseenne
Alistuu rakkauteni. Kun mietin
Ett' arvo, kunnia ja maine teidän
On vallassanne, huomaa että hän,
Jok' äsken ylvään mielest' oli halpa,
Nyt kuninkaan on kehun aateloima,
Kuin syntyvapaa oisi.

KUNINGAS.

Kätä häntä,
Ja sano omaksesi; myötäjäiset
Varasi vertaiset ma hälle takaan,
Niin, vielä suuremmatkin.

BERTRAM.

Kätän häntä.

KUNINGAS.

Kuninkaan suosio ja sulo onni
Hymyilköön liitollenne! Vihkimys
Pikaiseen kihlausta seuratkoon,
Niin, tänä iltana jo. Juhlapidot
Ne jääkööt toistaiseksi, kunnes saapuu
Etäiset vieraat. Miten häntä hemmit.
Sen mukaan sinä minuakin lemmit.

(Kuningas, Bertram, Helena, aatelismiehet ja seuralaiset poistuvat.)

LAFEU.

Kuulkaa, herraseni! Pari sanaa!

PAROLLES.

Mitä haluatte?

LAFEU.

Teidän herranne ja isäntänne teki oikein, kun peräytyi.

PAROLLES.

Peräytyi? Minun herrani? Minunko isäntäni?

LAFEU.

Niin; enkö puhu selvää kieltä?

PAROLLES.

Sangen karkeaa kieltä ja ymmärtämätöntä ilman verisiä selityksiä. Vai herrani!

LAFEU.

Olettehan te kreivi Roussillonin seuralainen?

PAROLLES.

Joka kreivin, kaikkien kreivien, joka miehen.

LAFEU.

Niin, joka kreivin miehen; kreivin herra, se on toista tyyliä.

PAROLLES.

Te olette liian vanha, herraseni; tyytykää siihen: olette liian vanha.

LAFEU. Tiedä, nulikka, että minä olen mies; siihen arvonimeen ei sinua ikäkään auta.

PAROLLES.

Mitä olisi liiankin helppo uskaltaa, sitä en nyt uskalla.

LAFEU. Kun olin kahdesti nähnyt sinut majatalon ruokapöydässä, pidin sinua jotakuinkin viisaana miehenä; kerskailit kohtalaisesti matkoistasi; se vielä välttäisi; mutta nuo nauhat ja liput, joita ylläsi liehui, panivat minun monasti epäilemään, oliko laivassa mitään sisässä. Olen nyt saanut sinusta selvän; jos taas joudut minulta hukkaan, niin en sitä sure; tuskin olet sen arvoinen, että sinua kannattaisi maasta nostaa.

PAROLLES.

Jos sinulla ei olisi vanhuuden etuoikeutta. —

LAFEU. Varo, ettet liiaksi tulistu, sinun voi muuten pian käydä ohraisesti; ja jos — Ei, Herra sinua armahtakoon, kana-parka! Hyvästi vain, sinä häkki-ikkunaiseni! Minun ei tarvis avata puoliskoitasi, sillä näen sinut läpikotaisin. Anna minulle kätesi!

PAROLLES.

Teidän armonne, te kohtelette minua tavattoman loukkaavasti.

LAFEU.

Pidä hyvänäsi; et ole paremman arvoinen.

PAROLLES.

En ole, teidän armonne, tämmöistä ansainnut.

LAFEU.

Olet kyllä, viimeiseen pisaraan asti; minä en tingi siitä tippaakaan.

PAROLLES.

Hyvä, koetan siis olla viisaampi.

LAFEU. Koeta vain, ja kiiruumman kautta, sillä ruumassasi on paljon päinvastaista. Jos sinut joskus sidotaan omiin hetaleihisi ja piestään pehmeäksi, niin saat itse koettaa, mitä on kerskata siteistään.

Haluaisin jatkaa tätä tuttavuutta, tai oikeammin tuntemista, että voisin hädän tullen sanoa: sen miehen minä tunnen.

PAROLLES.

Teidän armonne, te saatatte minulle sietämättömän harmin.

LAFEU. Soisin, että siitä tulisi oikein helvetinpiina, ja että tämä saatto-pahaiseni olisi iankaikkinen; sillä saattoni on minut jo jättänyt, niinkuin minäkin sinut jätän niin joutuin, kuin vain vanhat voimani sallivat.

(Menee.)

PAROLLES. No, no, sinulla on poika, joka saa tämän häväistyksen maksaa, sinä rupinen, vanha, rupinen parooni-ryötys! — Vaan tahdon malittaa mieleni: kunnioitusta ei saa pakottamalla. Niin totta kuin elän, selkään hälle annan, kun vain saan siihen tilaisuutta, vaikka olisi hän kaksin ja kolmin kerroin parooni. En surkuttele hänen ikäänsä enemmän kuin — Selkään hälle annan, kunhan vain saisin hänet taas käsiini!

(Lafeu palaa.)

LAFEU. No, poikaseni, herrasi ja isäntäsi on nainut. Siinä sinulle uutinen: sinulla on nyt uusi emäntä.

PAROLLES. Pyytäisin peittelemättä teidän ylhäisyyttänne vähän supistamaan solvauksiaan. Hän on hyvä herrani; mutta isäntäni, jota palvelen, hän on tuolla ylhäällä.

LAFEU.

Kuka? Jumalako?

PAROLLES.

Niin, armollinen herra.

LAFEU. Piru se sinun on isäntäsi. Miksi sinä tuolla tavalla käärit ylös hihasi? Luuletko niitä housuiksi? Tekevätkö muutkin palvelijat niin? Paras, että panisit alapuolesi siihen, missä nokkasi istuu. Kautta kunniani, jos olisin kahta tuntia nuorempi, niin pieksisin sinut. Olet täällä yleisenä pahennuksena, ja joka miehen pitäisi sinua piestä. Sinä olet juuri sitä varten luotu, että ihmiset saisivat sinuun koetella voimiaan.

PAROLLES.

Tämä on kovaa ja ansaitsematonta toimenpidettä, teidän armonne.

LAFEU. Vai niin, herraseni! Italiassa teidät piestiin, kun varastitte siemenen omenasta. Te olette maankuljeksija ettekä mikään oikea matkustaja. Olette ylhäisiä ja arvossapidettyjä ihmisiä kohtaan julkeampi, kuin mihin syntyperänne ja ansioittenne valtakirja teitä oikeuttaa. Teihin ei kannata enää sanaakaan tuhlata, sanoisin muuten teitä konnaksi. Hyvästi vain!

(Menee.)

PAROLLES. Hyvä, varsin hyvä! Olkoon niin! — Hyvä, varsin hyvä! Se pannaan hampaan koloon toistaiseksi.

(Bertram tulee.)

BERTRAM.

Hukassa, iki-tuskan saaliina!

PAROLLES.

No, kuink' on laita, sydänpäpyseni?

BERTRAM.

Papille vaikka pyhän valan tein,
En vuoteeseeni sitä naista tahdo.

PAROLLES.

Mik' on, mik' on sun, sydänpäpyni?

BERTRAM.

Parolles, mun ovat naittaneet! — Pois sotaan!
Pois Florensiin! Häävuoteeseen ei koskaan!

PAROLLES.

On Ranska koirankoppi, miehen jalan
Ei polkemista ansaitse. Pois sotaan!

BERTRAM.

Sain äidiltäni kirjeen; viel' en tiedä
Sen sisällystä.

PAROLLES.

Kyll' on siihen aikaa;
Nyt sotaan, poikaseni, sotaan pois!
Sen miehen kunnia on säkissä,
Jok' eukkoaan vain kotoisalla lellii
Ja kiemailuihin tuhlaa voimansa,
Joill' irstasta ja virmaa Marsin varsaa
Tulisi ohjata. Pois muille maille!
On Ranska talli, ja me tammoja,
Jos tänne jäämme. Sotaan pois!

BERTRAM.

Niin oikein;
Kotihin hänet laitan, äidilleni
Selitän inhoni ja miksi karkaan;
Kirjoitan kuninkaalle, mitä suoraan
En tohdi sanoa. Häälahjansa
Toskanan sotaan varaan, missä uljaat
Kisaavat urhot. Sotätyö on hupa,
Kun inha vaimo on ja kolkko tupa.

PAROLLES.

Tuo oikku eikö muutu, onko varma?

BERTRAM.

Tulehan kamariini tuumimaan.
Pois naikon heti laitan. Sitten sotaan!
Ja suremaan hän jääköön kohtalotaan.

PAROLLES.

Sen pallon kimma kuului. Kautta taivaan!
Ken nuorna joutuu naimaan, joutuu vaivaan.
Pois vain, ja heitä minkä kiusaks sait!
Sua loukkas kuningas; mut siitä vait!

(Menevät.)

Neljäs kohtaus.

Sama paikka. Toinen huone.
(Helena ja narri tulevat.)

HELENA.

Äitini lähettää ystävälliset terveiset; voiko hän hyvin?

NARRI. Hän ei voi hyvin, vaan on kuitenkin terve; on sangen hilpeä, eikä kuitenkaan voi hyvin. Voi sentään, Jumalan kiitos, sangen hyvin, eikä ole mitään vailla; mutta sittenkään ei voi hyvin.

HELENA. Jos hän voi sangen hyvin, mikä hänen sitten on, että ei voi sangen hyvin?

NARRI.

Kyllä hän sangen hyvin voi, toden totta. On vain kaksi asiaa.

HELENA.

Mitkä kaksi asiaa?

NARRI. Toinen on se, ettei hän ole taivaassa, johon Jumala pian häntä auttakoon! Toinen se, että hän on maan päällä, josta Jumala pian häntä auttakoon!

(Parolles tulee.)

PAROLLES.

Jumala siunatkoon teitä, onnellinen armo!

HELENA.

Toivon, hyvä herra, että hyvin suotte minulle hyvän onneni.

PAROLLES. Rukoukseni auttoivat teitä sitä saavuttamaan, ja ne auttavat teitä myöskin sitä säilyttämään. — Kah, sinäkö, lurjus! Mitä tekee nyt se vanha armo?

NARRI. Jos teillä olisi hänen ryppynsä ja minulla hänen rahansa, niin tahtoisin, että hän tekisi mitä te sanotte.

PAROLLES.

Enhän minä sano mitään.

NARRI. No, sitä viisaampi olette; sillä monen palvelijan kieli juoruaa isäntänsä turmioon. Olla mitään sanomatta, mitään tekemättä, mitään tietämättä, mitään omistamatta, siinä kaikki teidän lahjanne, joka on juur' niin paljon kuin ei mitään.

PAROLLES.

Mene tiehesi; sinä olet lurjus!

NARRI. Olisitte sanonut näin: lurjuksen edessä sinä olet lurjus, se on: minun edessäni sinä olet lurjus, — niin olisitte sanonut totuuden, herraseni.

PAROLLES.

Kas vain, sinä olet sukkela narri; tulimpa jäljillesi.

NARRI. Itsestännekö minun jälkeni löysitte, vai muutko teitä neuvoivat jäljilleni? Se etsiminen oli hyödyksi: koko paljon narria löydätte vielä itsestänne maailman iloksi ja naurun lisääntymiseksi.

PAROLLES.

Suur' ilkamus, ja hyvin ruokittu! —
Tän' yönä, rouva, lähtee herra matkaan,
Häll' asioit' on perin tärkeitä.
Hän myöntää kyll', ett' aikaan nähden teillä
On lemmen etuoikeus, jota hänen
On pakko kieltäytyen viivyttää.
Mut viivykkeelläkin on makeutensa;
Kun ajan altaassa se kuurnitaan,
Niin vastaisuudess' uhkuu siitä ilo,
Jok' autuutt' yli reunojensa vuotaa.

HELENA.

Hän mitä muuta tahtoo?

PAROLLES.

Että heti

Kuninkaan jätätte ja tämän kiireen
Omaksi aikeeksenne selitätte
Ja puolustatte syillä, jotka näyttää
Pakottavilta.

HELENA.

Mitä muuta vaatii?

PAROLLES.

Ett' tämän tehtyänne odotatte,
Mit' enempää hän mieli kärkeä.

HELENA.

Ma kaikess' olen hälle kuuliainen.

PAROLLES.

Sen hälle sanon.

HELENA.

Hyvä. — Tule, poika.

(Menevät.)

Viides kohtaus.

Sama paikka. Toinen huone.
(Lafeu ja Bertram tulevat.)

LAFEU.

Mutta ettehän toki, kreivi hyvä, pitäne häntä soturina.

BERTRAM.

Pidän oikein, vieläpä sangen urheanakin.

LAFEU.

Sen olette saanut hänen omasta kertomuksestaan.

BERTRAM.

Ja muista pätevistä todistuksista.

LAFEU. Silloin ei minun tiimapatsaani näytä oikein. Minä kun luulin tätä leivosta varpuseksi.

BERTRAM. Uskokaa pois, hän on sangen tiedokas mies ja samassa määrässä urhoollinen.

LAFEU. Olen siis rikkonut hänen kokemustaan vastaan ja loukannut hänen urhoollisuuttaan; ja tilani on tässä suhteessa sitä vaarallisempi, kun en tunne sydämessäni mitään katumusta. Tuossa hän tulee. Olkaa hyvä, tehkää meidät ystäviksi; tahdon sitten sitä ystävyyttä jatkaa.

(Parolles tulee.)

PAROLLES (Bertramille).

Kaikki on tapahtuva, herra.

LAFEU.

Olkaa hyvä, sanokaa, herra, kuka on tuon herran räätäli?

PAROLLES.

Hyvä herra! —

LAFEU. Oh, tunnen hänet hyvin. Niin, herraseni, hän tekee hyvää työtä, on sangen hyvä räätäli.

BERTRAM (syrjään Parollesille).

Onko hän mennyt kuninkaan luo?

PAROLLES.

On.

BERTRAM.

Lähteekö tänä iltana?

PAROLLES.

Tekee niin kuin käskette.

BERTRAM.

On rahat kirstussa ja kirjeet valmiit,
Ja hevosetkin tilatut; tän' yönä,
Kun morsianta pitäis syleillä,
Siit' ennen alkua jo tulee loppu.

LAFEU. Maailmaa matkustanut mies on jonkinarvoinen atriean loppupuolella; mutta mies, joka valehtelee kolme kolmatta osaa ja käyttää tunnettua tosiasiaa tuhansien lorujen matkapassina, sitä pitäisi kerran kuulla ja kolme kertaa piestä. — Jumala varjelkoon teitä, herra kapteeni!

BERTRAM.

Onko jotakin kahnaa tämän ylimyksen ja teidän välillänne, herra?

PAROLLES.

Minä en tiedä, millä olen ansainnut joutua hänen armonsa epäsuosioon.

LAFEU. Te olette oikein työksenne siihen rynnännyt saappainenne, kannuksinenne, kaikkinenne, niinkuin entinen mies, joka hyppäsi suin päin munakakkuun,[9] ja ryntäätte taas sieltä pois, ennenkuin

taivutte ilmoittamaan syytä siellä-oloonne.

BERTRAM.

Varmaankin väärin-ymmärrystä, hyvä herra.

LAFEU. Jota tulee kestämään iankaikkisesti, vaikka hänet tapaisin kesken rukouksiaankin. Hyvästi, herra kreivi! Ja uskokaa, kun sanon: tuossa kevyessä pähkinässä ei voi olla mitään sydäntä; tuon miehen sieluna ovat hänen vaatteensa; älkää luottako häneen missään tärkeässä asiassa; minä olen ennenkin tuonsorttisia lannistanut ja tunnen heidän luontonsa. — Hyvästi, herraseni; olen puhunut teistä parempaa, kuin mitä olette ansainnut ja koskaan tulette ansaitsemaan. Mutta pahaa pitää hyvällä kostaa.

(Menee.)

PAROLLES.

Hupsu vanhus, totta totisesti.

BERTRAM.

Siltä näyttää.

PAROLLES.

Mitä? Ettekö tunne häntä?

BERTRAM.

Kyll', aivan hyvin; hyvä maine hällä
On ihmisissä. Tuoss' on ristini.

(Helena tulee.)

HELENA.

Kuningast' olen teidän käskystänne
Nyt puhutellut sekä saanut luvan
Matkustaa heti. Teitä vielä tahtois
Hän puhutella.

BERTRAM.

Tahtoaan ma noudan.

Mun käytöstäni älkää kummastelko,
Vaikk' ei se aikaan soinnu eikä salli
Mun täyttää, mitä velvollisuus vaatii.
En näitä asioita aavistanut,
Ja siksi suuress' olen hämmingissä.
Sen tähden pyydän, että matkustatte
Nyt heti kotiin; ihmetelkää jouten,
Mut syytä tähän älkää kysykö.
Paremp' on aikeeni, kuin miltä näyttää,
Ja määräykseni välttämättömämpi
Kuin heti hoksaattekaan te, jok' ette
Asiaa tunne. Tuo on äidilleni.

(Antaa kirjeen.)

Tavataan kahden päivän päästä. Olkaa
Älykäs nyt.

HELENA.

En sanoa voi muuta,
Kuin että olen nöyryn palveljanne.

BERTRAM.

Siit' olkaa vaiti.

HELENA.

Ja ett' aina koitan
Huomaavall' alttiudella ansaita
Sen suuren onnen, jota halpa sääty
Ei näytä mulle suovan.

BERTRAM.

Vaiti siitä!
On kiire. Hyvästi, ja joutuin matkaan!

HELENA.
Anteeksi!

BERTRAM.
Mitä vielä tahdotte?

HELENA.
En rikkauttani ansaitse; en tohdi
Sit' omistaa, vaikk' omaani se on.
Varastaa tahtoisin, kuin vauhko varas,
Mit' oikeudella omaan.

BERTRAM.
Mitä mieli?

HELENA.
En tiedä oikein, jotain, — ei, ei mitään.
En hevin sano, mitä tahtoisin.
Mut sanon sentään: vieraat eroaa
Ja vihamiehet ilman suudelmaa.

BERTRAM.
Pois aikailu, ja joutuin ratsaille!

HELENA.
Teen niinkuin jalo valtiaani käskee.

BERTRAM.
Miss' ovat muut? — Voi hyvin!
(Helena menee.)
Kotiin mene!
Ma siell' en aio itseäni näyttää,
Jos rummut soi ja miekkaa vain voin käyttää.
Pois, joutuin pakoon!

PAROLLES.
Bravo! Coragio!

(Menevät.)

KOLMAS NÄYTÖS.

Ensimmäinen kohtaus.

Florens. Huone herttuan hovilinnassa.

(Torventoitauksia. Florensin herttua seurueineen,
kaksi ranskalaista aatelisherraa ja sotureita tulee.)

HERTTUA.
Nyt kuulleet kohta kohdalt' olette,
Mik' alkusyy on tähän julmaan sotaan,
Mi paljon verta niellyt on ja lisää
Vain vaatii.

1 AATELISMIES.
Pyhä teidän korkeutenne
On asia, mut kamala ja musta
On vastustajan.

HERTTUA.

Siksi ihmettelen
Ett', oikea vaikk' asiamme on,
Lankomme Ranska avunpyynnöiltämme
Povensa sulkee.

2 AATELISMIES.

Armollinen herra,
En meidän politiikkaan minä pysty;
Vain halpa olen, sivullinen mies,
Jok', itse kyvytönnä, neuvoskunnan
Omistan suuret tuumat; siks en tohdi
Sanoa mieltäni, jonk' epävarmat
On arvaamiset usein harhaan menneet.

HERTTUA.

On oma ehtonsa.

2 AATELISMIES.

Mut varmaan monta
On meidänlaista nuorta, jotka levost'
On tyrtyneet ja purkeit' aika ajoin
Hakevat täältä.

HERTTUA.

Tervetulleet ovat;
Ja mitä kunniata meistä lähtee,
Valukoon heihin. Tehkää tehtävänne!
Te nousette, kun kaatuu ylempänne.
Huomenna taisteluun!

(Torventoitauksia. Menevät.)

Toinen kohtaous.

Roussillon. Huone kreivinnan hovilinnassa.
(Kreivinna ja narri tulevat.)

KREIVINNA. Kaikki on toteutunut niin kuin toivonut olin, se vain, ettei poikani tule Helenan seurassa.

NARRI.

Luulen, totta totisesti, että nuori herra on sangen raskasmielinen mies.

KREIVINNA.

Mistä sen luulet huomanneesi?

NARRI. Hän katselee saappaitaan ja laulaa; korjaa saappaansa kaulusta ja laulaa; tekee kysymyksiä ja laulaa; kaivelee hampaitaan ja laulaa. Tunnen miehen, joka tuollaisessa synkkämielisyyden puhdissa möi hyvän talonsa laulun pätkästä.

KREIVINNA.

Katsokaamme, mitä hän kirjoittaa ja milloin aikoo tulla.

NARRI. Oltuani hovissa, ei tuo Elsa minua enää haluta. Meidän vanha kapaturskamme[10] ja meidän maalaiset Elsamme eivät ole mitään hovin vanhan kapaturskan ja hovin Elsojen rinnalla. Minun Cupidoltani on aivokoppa halaistu, ja minä alan rakastaa, niinkuin vanha mies rakastaa rahaa, ilman himoa.

KREIVINNA (aloittamaisillaan kirjeen lukemista).
Mitä tämä on?

NARRI.

Ihan sitä, mitä on.

(Menee.)

KREIVINNA (lukee). "Lähetän teille miniän. Hän on parantanut kuninkaan ja minut tuhonnut. Hän on ollut nuoteessani, vaan ei vuoteessani, ja vannon ettei siihen ikänä tule. Saatte kuulla että olen karannut; teen sen tiettäväksi, ennenkuin huhu sen kertoo. Jos maailma on tarpeeksi avara, tiedän

pysytellä aimo matkan päässä. Lapsen kunnioituksella, onneton poikanne Bertram."

Ei hyvää tämä: huima, raisu poika,
Noin hyvän kuninkaan kun armot heittää
Ja kokoo päälleen hänen vihojaan,
Ja hylkää tytön, joka liian hyvä
On keisarinkin halveksittavaksi.

(Narri palaa.)

NARRI. Oi, armo hyvä, tuolla ulkona kuuluu pahoja kahden soturin ja nuoren armon kesken.

KREIVINNA.
Mikä nyt on?

NARRI. Ei, se ei sentään olekaan niin vallan paha sentään; poikanne ei olekaan niin pian mennyttä kuin luulin.

KREIVINNA.
Miksi hän olisi mennyttä?

NARRI. Sitä minäkin, armo, vaikka juokseekin pakoon, niinkuin kuulen hänen tehneen; paikkansa pitäminen, se on vaarallista; se se on miesten tuho, vaikka siitä väkiluku lisääntyykin. Tuossa tulee niitä, jotka voivat lisää kertoa; minä puolestani olen vain kuullut, että poikanne on juossut pakoon.

(Menee.)
(Helena ja kaksi aatelismiestä tulee.)

1 AATELISMIES. Jumalan rauha, arvon rouva!

HELENA.
Rouva,
Mun mieheni on mennyt, iäks mennyt.

2 AATELISMIES. Sit' älkää sanoko.

KREIVINNA.
Oi, maltu! — Herrat, anteeksi, — niin monta
Ilon ja huolen käännett' olen nähnyt,
Ett' ensi hyökkäämält' ei kumpikaan
Mua hervaise, — miss' on mun poikani?

2 AATELISMIES.
Florensin herttuan meni palvelukseen;
Tavattiin tiellä; sieltä tulemme
Ja sinne taaskin palaamme, kun hoviss'
Olemme asiamme suorittaneet.

HELENA.
Kas, tässä kirje: matkakirjani.

(Lukee.) "Jos sinä voit saada sormestani sormuksen, joka siitä ei ikinä lähde, ja näyttää minulle kohtusi hedelmän, jonka isä minä olen, niin silloin sano minua mieheksesi; mutta tuo 'silloin' on sama kuin 'ei koskaan'." Se kauhea on tuomio.

KREIVINNA.
Ja tekö
Tään kirjeen toitte, hyvät herrat?

1 AATELISMIES. Me; Mut kadumme, kun näemme sisällyksen.

KREIVINNA.
Oi, lapsi hyvä, mieltäs rohkaise.
Jos koko surun omistat, niin multa
Osani viet. Mun poikani hän oli;
Mut nimensä nyt verestäni huuhton,
Ja sinä ainut olet lapseni. —
Siis Florensiin meni hän?

2 AATELISMIES.

Niin meni.

KREIVINNA.

Soturiks ruvetakseenko?

2 AATELISMIES.

Se hänen

On jalo aikeensa; ja prinssi varmaan
Hänelle kaiken antaa kunnian,
Mit' arvo vaatii.

KREIVINNA.

Palaatteko sinne?

1 AATELISMIES. Palaamme tulisella kiireellä.

HELENA (lukee).

"Kunnes vaimost' olen erin, olen Ranskast' erin."
Oi, katkeraa!

KREIVINNA.

Niin kirjeessäkö?

HELENA.

Niin.

1 AATELISMIES. Tuo varmaan vain on käden julkeutta, Ja siin' ei mitään osaa sydämmellä.

KREIVINNA.

On Ranskast' erin, kunnes vaimost' erin!
Ei mikään täällä hälle liian hyvää,
Pait Helena, jok' ansainnut on miehen,
Jot' yhdeksätkin moiset nulikat
Sais palvella ja valtiattarenaan
Kumartaa häntä. Kuka seuranaan?

1 AATELISMIES. Yks palvelija vain, ja herrasmies, Jonk' olen joskus tuntenut.

KREIVINNA.

Parolles?

1 AATELISMIES. Niin, armollinen rouva, sama mies.

KREIVINNA.

Mies kelvoton ja rietas. Poikani
Perityn puhtaan veren moinen seura
Vie pilalle.

1 AATELISMIES.

Niin, oikein, siinä miehessä'

On liian paljo sitä, joka hänet
Saa siihen luuloon, ett' on hällä paljon.

KREIVINNA.

Olette tervetulleet. Pyydän teitä,
Kun näette poikani, niin sanokaa:
Ei miekoin voi sit' arvoa hän voittaa,
Mink' on hän menettänyt. Lisää pyydän
Kirjeessä viemään.

2 AATELISMIES. Palvelukseen nöyrät Olemme kaikkeen, mitä käskette.

KREIVINNA.

Ei palvelua vastapalvelutta.
Suvaitsetteko mua seurata?

(Kreivinna ja aatelismiehet menevät.)

HELENA.

"Kunnes vaimost' olen erin, olen Ranskast' erin."

Vai Ranskast' erin, kunnes vaimost' erin!
No, minust' olet erin, Roussillon;
Niin takaisin saat kaikki. Kreivi-parka!
Minäkö karkoitan sun maastasi
Ja hennon ruumiis säälittömän sodan
Saaliiksi heitän? Minäkö sun ajan
Iloista hovin, missä sulo-silmät
Sua tähtäsivät, pilkkatauluksi
Savukkaan musketin? Te, lyijyviestit,
Te, joita tulen tuima kiire kantaa,
Sivuitse syöskää, haavoittakaa ilmaa,
Jok' ampumaanne laulaa, älkää häntä!
Ken häneen ampuu, mun on palkkaamani;
Ken hänen uljast' uhkaa sydäntään,
Se mun on raukan siihen yllyttämä.
Vaikk' itse hänt' en tapa, syynä toki
Ma hänen surmaans' olen. Paremp' oisi
Tavata raateleva jalopeura
Nälästä kiljuvana; paremp' oisi,
Ett' yhtä haavaa kaikki luonnon kurjuus
Mua kohtais. Tule kotiin, Bertram, sieltä,
Miss' uljuus muut' ei voita kuin vain naarmun,
Mut usein kaikki menettää. Ma poistun;
Mun täällä-oloni sun pitää siellä.
Tulisko siis mun jäädä? Ei, ei, vaikka
Täällä ilotarhan ilma leyhkäisi
Ja enkelit mua palveleis, ma poistun;
Ja säälivänä huhu kertokoon
Mun paostani, korvaas lohdutellen.
Yö, tule! Päivä, pääty! Mulle paras
Pujahtaa pimeässä pois kuin varas.

(Menee.)

Kolmas kohtaus.

Florens. Herttuan hovilinnan edusta.

(Torventoituksia. Florensin herttua, Bertram, Parolles,
ylimyksiä, sotaherroja, satureita y.m. tulee.)

HERTTUA.

Sun ratsuväen päälliköksi teen.
Lupaavaan onneesi ma täyden toivon
Ja luottamuksen panen.

BERTRAM.

Voimilleni

Se liian raskas toimi on, mm koitan
Asian hyvän tähden ponnistaa
Äärimpään vaaran huippuun.

HERTTUA.

Eespäin siis!

Sun kypärilläs onni liehukoon
Ja lemmikilleen suokoon suosionsa!

BERTRAM.

Ma tänään, suuri Mars, sun riviis astun;
Suo, mitä toivon, niin ma tahdon näyttää,
Mitenkä lemmenvauhko räikkää käyttää.

(Menevät.)

Neljäs kohtaus.

Roussillon. Huone kreivinnan hovilinnassa.
(Kreivinna ja hovimestari tulevat.)

KREIVINNA.

Ett' otit kirjeen vastaan! Selväähän,
Ett' tekis niinkuin teki, mulle kirjeen
Kun lähetti. Se lue vielä kerran.

HOVIMESTARI (lukee).

"Sanct Jagon haudalle mun tieni vie
Katumaan ylpeyteni hairahdusta;
Käyn avojaloin, vaikk' on routa tie,
Näin synneistäni saamaan sovitusta.
Oi, kirjoittakaa, että luopukoon
Mun armahani sotisovastansa;
Palatkoon kotiin rauhan nautintoon;
Ma kaukaa siunaan hänen muistoansa.
Hän anteeks suokoon mitä pahaa tein,
Häjynä Junonaan kun hänet hovin
Huveista karkoitin ja sotaan vein,
Miss' uhkaa kuolema ja vaara kovin.
On liian kaunis tuonelle ja mulle;
Ma hänen sijaans' antaun, kuolo, sulle."

KREIVINNA.

Sanoissa hellimiss' on oka tuima! —
Rinaldo, olit älytön, kun annoit
Noin hänen mennä. Minä jos hänt' oisin
Tavata saanut, oisin voinut estää
Tuon hankkeen. Nyt on myöhää.

HOVIMESTARI.

Anteeks, armo!

Jos illall' oisin tuonut tään, ois ehkä
Hän ehdätetty; vaikka kirjoittaakin,
Ett' ois se turhaa.

KREIVINNA.

Mikä enkeli

Noin kelvotonta miestä siunaisi?
Ei koskaan hänen hyvin käy, jos vaimon
Ei rukous, jonka taivas mielin kuulee
Ja mielin täyttää, hänest' ehkäise
Vanhurskaan vihaa. — Kirjoita, Rinaldo,
Kelvottomalle tuolle; joka sanan
Painoksi pane jalon vaimon arvo,
Jot' arvostaa hän liian köykäiseksi.
Mun tuskaani, jot' ei hän liioin tunne,
Myös räikeästi kuvaa. Sananviejäks
Sopiva hanki mies. Ehk' ylkä palaa,
Kun kuulee että vaimonsa on poissa;
Ja tää kun tämän kuulee, varmaan hänkin
Palavan lemmen johtamana pian
Kotihin rientää. Kumpi näistä kahdest'
On mulle rakkain, sit' ei tuntoni
Voi ratkaista. — Niin, sananviejä hanki. —
On sydän raskas, voimaa vain on muru;
Sanoiksi tuska pyrkii, itkuks suru.

(Menevät.)

Viides kohtaus.

Florensin muurien edustalla.

(Torventoituksia etäällä. Vanha florensilainen leski,

Diana, Violenta, Mariana ja muita kaupunkilaisia tulee.)

LESKIVAIMO. Käykää mukaan; jos he lähestyvät kaupunkia, niin menee meiltä koko näky hukkaan.

DIANA. Sanovat, että se ranskalainen kreivi on tehnyt vallan mainioita urotöitä.

LESKIVAIMO. Kuuluu ottaneen vangiksi heidän etevimmän päällikkönsä ja omin käsin surmanneen herttuan veljen. — Olemme nähneet turhaa vaivaa: he ovat menneet päinvastaista tietä. Kuulkaa! Kuulettehan sen jo heidän torvistaan.

MARIANA. Mennään pois, ja tyydytään muiden kertomuksiin. Kuules, Diana, varo tuota ranskalaista kreiviä. Hyvä nimi on tytön kunnia, ja siveys on paras perintö.

LESKIVAIMO. Kerroin tässä naapurin vaimolle, että yksi hänen herraskumppaneistaan on sinua ahdistanut.

MARIANA. Minä tunnen sen konnan; hirteen koko mies! Muuan Parolles, rietas käytyri noissa nuoren kreivin viettelyshankkeissa. — Varo heitä, Diana! Mokomain lupaukset, syötit, valat, lahjat ja kaikki muut vietevivut eivät ole mitä ovat olevinaan. Monta tyttöä on niillä vietelty, ja surkeinta on, että, vaikka on niin kauhistavia esimerkkejä impeyden haaksirikoista, se ei sittenkään heitä pelota, vaan siitä huolimatta he tarttuvat siihen liimasaittaan,[11] joka heitä uhkaa. Toivon, että minun ei tarvitse sinua sen enempää varoittaa; uskon, että oma jumalanpelkosi sinua varjelee, vaikk'ei tässä olisikaan muuta tiettyä vaaraa kuin siveyden menettäminen.

DIANA.

Teidän ei tarvitse minusta huolehtia.

LESKIVAIMO.

Sitä minäkin toivon. — Kas, tuossa tulee pyhiinvaeltaja. Tiedän, että hän aikoo majoilla minun talossani; sinne he neuvovat toinen toistaan. Kysyn häneltä.

(Helena tulee pyhiinvaeltajan puvussa.)

Terveeksi, vaeltaja! Minne matka?

HELENA.

Vanhemman pyhän Jaagon haudalle.
Miss' asuntoa saisi matkalainen?

LESKIVAIMO.

Tuoss' ihan, Fransiskaani-majassa.

HELENA.

Tätäkö tietä mennään?

LESKIVAIMO.

Sitä —. Kuulkaa!

(Marssisoitto kuuluu etäältä.)

Tulevat tästä. — Pyhä vaeltaja,
Varrotkaa, kunnes joukot kulkee ohi,
Niin saatan teidät majaan; ma luulen,
Ett' emäntänne tunnen yhtä tarkoin
Kuin itseni.

HELENA.

Se itse lienette?

LESKIVAIMO.

Niin, nöyrin palveljanne.

HELENA.

Kiitoksia!

Ma varron tässä, kunnes teille sopii.

LESKIVAIMO.

Tulette varmaan Ranskasta?

HELENA.

Niin tulen.

LESKIVAIMO.

Maanmiehen täällä tapaatte, jok' uljait'
On tehnyt töitä.

HELENA.

Mikä nimeltään?

DIANA.

Roussillon, kreivi. Tunnetteko hänet?

HELENA.

Nimeltä vain, mut hyvä sill' on kaiku.
En nähnyt ole häntä.

DIANA.

Kuka liekin,
Hän urhomies on. Karkas Ranskasta,
Niin kerrotaan, kun vastoin taipumustaan
Kuningas hänet naitti. Liekö totta?

HELENA.

On ihan totta; tunnen vaimonsa.

DIANA.

Tääll' yksi herra kreivin seurueessa
Pahasti häntä parjaa.

HELENA.

Mikä nimi?

DIANA.

Monsieur Parolles.

HELENA.

Oi, sen ma hyvin uskon.
Jos suuren kreivin omaa arvoa
Ja mainett' aatellaan, niin mainittavaks
On vaimo liian halpa; ainut hyveens'
On kaino siveys, ja sit' en ole
Ma kuullut epäiltävän.

DIANA.

Rouva-rukka!

On hirmuist' olla mieheen sidottuna,
Jok' inhoo vaimoan.

LESKIVAIMO.

Niin kyllä; raukka

Miss' olleekin, on sydän hällä raskas.
Tuo tyttö, jos vain tahtois, voisi hälle
Poloiset tehdä.

HELENA.

Mitä tarkoitatte?

Hänt' ahdistaaako rakastunut kreivi
Luvattomilla pyyteillä?

LESKIVAIMO.

Sen tekee,

Ja käyttää keinoja, mill' ihan saattaa
Pilata tyttölapsen hennon maineen.
Mut tyttö varuill' on ja varusteissa
Ja pitää kunnialla puoliaan.

MARIANA.

Jumala auttakoon!

(Bertram, Parolles ja osa florensilaista armeijaa kulkee

liehuvin lipuin ja helisevin soitoin näyttämön poikitse.)

LESKIVAIMO.

Jo tulevat. —

Tuo on Antonio, herttuan vanhin poika;
Tuo Escalus.

HELENA.

Ja kuka ranskalainen?

DIANA.

Tuo, sulkatöyhtö päässä: sievä mies,
Kun vaimoan vain lempis! Kauniimp' oisi,
Jos reilump' oisi. Eikös ole soma?

HELENA.

On kyllä.

DIANA.

Sääli, ettei ole reilu.

Tuoss' on se konna, joka moisiin toimiin
Hänt' ohjailee. Jos hänen vaimons' oisin,
Niin myrkyttäisin roiston.

HELENA.

Kuka se?

DIANA.

Tuo marakatti tuolla hetaleissaan.
Mut miks on hän niin alakuloinen?

HELENA.

On ehkä haavoittunut tappelussa.

PAROLLES.

Hukata rumpu! Kylläpä vain!

MARIANA.

Hän on julmasti suutuksissaan jostakin. —
Kas, hän on meidät vainunnut.

LESKIVAIMO.

Surma hänet periköön!

MARIANA.

Ja hänen nyökäyksensä! Senkin parittaja!

(Bertram, Parolles, sotaherrat ja soturit menevät.)

LESKIVAIMO.

Jo ovat poissa. Tulkaa, matkalainen,
Vien teidät majaanne. On neljä, viisi
Sanct Jagoon vaeltavaa katuvaista
Jo talossani.

HELENA.

Kiitän, nöyrimmästi.

Jos, rouva, te, ja tämä soma tyttö,
Suvaitsette mun kanssain illastaa,
Niin maksu jää ja kiitos huoleks mulle,
Ja lisähyvitykseks vielä annan
Tytölle tälle hyvän, vakaan neuvon.

MOLEMMAT.

Ilolla tarjo vastaan otetaan.

(Menevät.)

Kuudes kohtaus.

Sotaleiri Florensin edustalla.
(Bertram ja kaksi ranskalaista ylimystä tulee.)

1 YLIMYS. Ei, herra kreivi, antaa hänen koettaa; tehkään tahtonsa.

2 YLIMYS. Jos, herra kreivi, ette silloin havaitse, että hän on raukka, niin älkää vasta minuun panko mitään arvoa.

1 YLIMYS. Vesikupla, teidän armonne, niin totta kuin elän!

BERTRAM.

Luuletteko, että olen siihen määrään hänestä pettynyt?

1 YLIMYS. Uskokaa minua, herra kreivi: oman tarkan tietoni mukaan — en sano sitä pahan pahuudella, vaan niinkuin puhuisin sukulaisesta — hän on oikein pääpelkuri, päätön ja määrätön valehtelija, ainainen sanansa syöjä, jolla ei ole ainoatakaan hyvää ominaisuutta, joka ansaitsisi teidän armonne huomiota.

2 YLIMYS. Tarpeellista olisi, että oppisitte häntä tuntemaan; muuten, jos liiaksi luotatte hyveeseen, jota hänessä ei ole, hän voisi tärkeissä luottamustoimissa jättää teidät, vaaran uhatessa, pulaan.

BERTRAM.

Jospa vain tietäisin, mikä olisi paras keino häntä koetella.

2 YLIMYS. Paras on antaa hänen noutaa rumpunsa, johon toimeen hän niin uskaliaasti tarjoutuu, niinkuin kuulitte.

1 YLIMYS. Minä yht'äkkiä hyökkään häneen florensilaisella miesjoukolla; valikoin sellaisia miehiä, joita hän varmaan ei voi erottaa vihollisista. Me sitten sidomme häneltä kädet ja silmät, niin ettei hän voi muuta luulla, kuin että on joutunut vihollisten leiriin, kun tuomme hänet omille teltoillemme. Mutta teidän armonne tulee olla läsnä, kun häntä kuulustelemme. Jos hän ei silloin, pelastaakseen henkeään, halpamaisen pelon suurimmassa hädässä tarjoutuu teitä pettämään ja kaikennäköistä pahaa teistä juttelemaan, vannoen iankaikkisen autuutensa kautta kaikki todeksi, niin älkää minun älyyni missäkään luottako.

2 YLIMYS. Oo, makean naurun nimessä, antakaa hänen noutaa rumpunsa. Hän sanoo, että on sitä varten keksinyt sotajuonen. Kun sitten, herra kreivi, näette perin pohjin kehnon tuloksen ja millaiseksi kuonaksi tuo epäperäinen vaskimöhkäle sulaa, jos ette silloin itse häntä vähän rumputa, niin olette auttamattomasti häneen suostunut. Tuossa hän tulee.

1 YLIMYS. Oo, makean naurun nimessä, älkää ehkäiskö hänen kunniakasta hankettaan; antakaa hänen kaikin mokomin noutaa rumpunsa.

(Parolles tulee.)

BERTRAM.

No, monsieur? Tuo rumpu se kovasti mieltänne kirveltää.

2 YLIMYS. Menkään hiiteen; älkää siitä välittäkö! Sehän on vain rumpu.

PAROLLES. Vain rumpu! Ettäkö vain rumpu? Noin menettää rumpu! Oli sekin oivallinen komanto! Omalla ratsuväellämme hyökätä omaan sivustaamme ja ajaa hajalle oma väkemme!

2 YLIMYS.

Siitä ei saa komantoa syyttää; se on sotaonnettomuus, jota ei itse Caesar olisi voinut välttää, jos hän olisi komantoa pitänyt.

BERTRAM. No, emme voi suuresti tuloksia valittaa; pieni häpeä tosin oli tuo rummun menettäminen; mutta sitä nyt ei enää saada takaisin.

PAROLLES.

Se olisi voitu ottaa takaisin.

BERTRAM.

Niin, olisi; mutta ei nyt enää.

PAROLLES. Sen voi vieläkin ottaa takaisin; jos ei noita sotilaallisia tekoja vain niin harvoin luettaisi todellisen ja varsinaisen ansion työksi, niin voisinkin kyllä minäkin noutaa sen rummun tai jonkin toisen sen sijaan, — tai: *hic jacet*.^[12]

BERTRAM. No niin, jos teitä haluttaa, monsieur; jos luulette, että teidän salaperäinen sotajuonenne voi toimittaa tämän kunnian kapineen takaisin alkuperäiseen paikkaansa, niin näyttäkää urhoollisuuttanne ja käykää toimeen. Minä yritystä ylistän ansiokkaana urotekona; jos se onnistuu hyvin, niin herttua ei ainoastaan sitä kiittäen mainitse, vaan vielä palkitsee sen teille, niin kuin hänen suuruudelleen sopii, ansionne viimeiseen nipukkaan asti.

PAROLLES.

Tuohon soturin käteen! Minä siihen ryhdyn.

BERTRAM.

Vaan ette saa asiaa lykätä unta tuonemmaksi.

PAROLLES. Ryhdyn siihen vielä tänä iltana; panen heti paperille liikesuunnitelmani, rohkaisen itseluottamustani, valmistan itseni kuolemaan, ja keskiyön seuduissa saatte minusta kuulla lisää.

BERTRAM. Saanko kunnian ilmoittaa hänen herttualliselle armolleen, että olette toimeen ryhtynyt?

PAROLLES.

En tiedä, mikä loppu siitä tulee, mutta yrittää lupaan.

BERTRAM. Minä tiedän, että olet urhoollinen, ja takaan, että toimit parhaan sotilaskykysi mukaan. Hyvästi!

PAROLLES.

Minä en rakasta monia sanoja.[13]

(Menee.)

1 YLIMYS. Et sen enempää kuin kalakaan vettä. — Eikö, herra kreivi, tämä ole kummallinen mies, joka niin vakaasti näyttää ryhtyvän asiaan, jonka tietää mahdottomaksi, ja kiroot ja vannoo sen tekevänsä, vaikka ennemmin tahtoi olla kirottu kuin sitä tehdä?

2 YLIMYS. Te ette tunne häntä, herra kreivi, niinkuin me. Totinen totuus on, että hän osaa pujahdella ihmisten suosioon ja viikkokauden välttää koko joukon paljustuksia, mutta kun pääsette hänestä selville, niin tiedätte ainiaaksi, mikä hän on.

BERTRAM. Mitä, luuletteko, että hän ei yritä tehdä vähääkään siitä, mihin niin juhlallisesti hankkiutuu?

1 YLIMYS. Ei vähääkään. Hän palaa takaisin jonkin kepposen varjolla ja syöttää teille pari kolme todennäköistä valhetta. Mutta me olemme jo ajaneet hänet miltei uuvuksiin; ja tänä iltana saatte nähdä hänen kaatuvan; sillä, toden totta, hän ei ole teidän huomionne arvoinen.

2 YLIMYS. Tahdomme saada vähän ajohuvia tuosta repolaisesta, ennenkuin sen nyljemme. Vanha herra Lafeu hänet ensin vainusi; kun naamari häneltä putoaa, niin saatte nähdä, mikä silli hän on; ja sen saatte nähdä vielä tänä iltana.

1 YLIMYS. Minun pitää mennä liimasaittojani katsomaan; hänet pitää saada permeen.

BERTRAM.

Mut veljenne mun seuraani on jääpä.

1 YLIMYS. Niinkuin vain tahdotte; mut minä menen.

(Menee.)

BERTRAM.

Nyt teidät sinne vien ja näytän teille Sen tytön.

2 YLIMYS.

Siveydenkö esikuvan?

BERTRAM.

Siin' ainut vika. Häntä puhutellut
Vain kerran olen; kumman kylmä oli.
Tuon narrin kanssa, jota vainuamme.
Nyt hälle kirjeit', antimia laitoin;
Lähetti takaisin ne; siinä kaikki.
Ihana luomus? Ettekö te häntä

Halua nähdä?

2 YLIMYS.

Vallan mielelläni.

(Menevät.)

Seitsemäs kohtaus.

Florens. Huone leskivaimon talossa.
(Helena ja leskivaimo tulevat.)

HELENA.

Jos ette usko että olen se,
Niin muut' en vakuutta voi teille antaa,
Jos hankettani pilata en tahdo.

LESKIVAIMO.

Kodista hyväst' olen, vaikka köyhä;
Ma moisia en vehkeit' ymmärrä,
Ja likaisilla töillä mainettani
En pilaa.

HELENA.

Sit' en tahdo minäkään.
Vain uskokaa, ett' olen kreivin vaimo
Ja että sanasta on sanaan totta,
Mit' uskoin teille valaa vastaan. Väärin
Siis ette tee, jos pyytämäni avun
Minulle suotte.

LESKIVAIMO.

Uskoa siis pitää,
Kun kaikest' olen nähnyt, että liette
Hyvinkin ylhäinen.

HELENA.

Tuoss' annan kultaa
Ens'aluks ystävyiden-avustanne;
Kun tehty on se, kaksin-, kolmin-kerroin
Sen maksan. Kreivi liehii tytärtänne,
Himonsa verkkoon kaunottaren saartaa,
Ja päättää voittaa. Tyttö suostukoon;
Hänelle neuvon mik' on paras keino.
Ei kreivin kuuma veri mitään kiellä,
Mitä hän pyytää. Kreivillä on sormus;
Se neljänteen ja viidenteen on polveen
Pojasta poikaan käynyt perintönä
Es'isäst' alkaen. Se sormus hälle
On perin kallis, mutta lemмен huumass'
Unohtaa voi sen arvon, vaikka sitten
Jälestä katu.

LESKIVAIMO.

Nyt ma tarkoituksen
Perillä olen.

HELENA.

Näette siis, ett' aie
On luvallinen. Tyttärenne vain,
Ennenkuin näön vuoksi hälle suostuu,
Sormuksen vaatii, sopii yhdyntästä,
Jonk' antaa sitten minun toimekseni,
Pysyen itse siveänä poissa.
Hän siitä kolmetuhatt' kruunua
Saa lisämyötäjäsiks.

LESKIVAIMO.

Minä myönnyn.

Tolalle tyttöä vain ohjatkaa,
Tuo petos laillinen jott' aikaan sääntyis
Ja paikkaankin. Hän tulee joka ilta,
Mukanaan musiikit ja kohtuuttomat
Ylistysrunot; et saa poistumaan,
Jos kuinka soimaat; pintansa hän pitää,
Kuin kaupan olis henki.

HELENA.

Tänään pannaan

Se juoni käymään. Jos se luonnistaa,
Niin huono aie hyvän lopun saa;
Ja hyvän aikeen teko hyväks sääntyy,
Ja synnittömäks itse synti kääntyy.
Nyt joutuin toimeen!

(Menevät.)

NELJÄS NÄYTÖS.

Ensimmäinen kohta.

Florensilaisten leirin edustalla.

(Ranskalainen ylimys ja viisi, kuusi soturia on väijyksissä.)

YLIMYS. Hän ei voi tulla muuta tietä, kuin tästä, tämän pensas-aidan ohi. Kun hyökkäätte hänen päälleen, niin puhukaa mitä kauheata kieltä tahansa; se ei tee mitään, vaikka itse ette toisianne ymmärräkään; meidän tulee vain olla häntä ymmärtämättä, kaikkein paitse yhden, jonka pitää olla tulkkina.

1 SOTURI. Kapteeni hyvä, antakaa minun olla tulkkina.

YLIMYS.

Etkö sinä ole hänen tuttaviaan? Eikö hän tunne ääntäsi?

1 SOTURI. Ei, herra, sen takaan.

YLIMYS.

Mutta millaista rengonkieltä sinä aiot meille haastaa?

1 SOTURI. Samanlaista kuin tekin minulle.

YLIMYS. Hänen tulee luulla, että olemme ulkomaan joukkoa ja vihollisen palkoissa. Hänellä on vähän hajua kaikista naapurikielistä; meidän täytyy siis kunkin puhua omaa mongerrustaan, huolimatta siitä ymmärrämmekö mitä toisillemme puhumme; kun vain näytämme ymmärtävän, se on pääasia: jotakin kapulakieltä, jota hullunkurisempaa, sitä parempi. Teidän, joka olette tulkki, tulee olla hyvin sukeva. Piiloon, piiloon! Tuossa hän tulee kuluttamaan pari tuntia nukkumiseen, palatakseen sitten vannomaan todeksi niitä valheita, joita mielessään hautoo.

(Parolles tulee.)

PAROLLES. Kello on kymmenen; noin kolmen tunnin päästä on sopiva aika palata kotiin. Mitä pitää minun sanoa tehneeni? Täytyy keksiä joku hätävalhe, joka tepsii. He alkavat saada vainua minusta, ja iva on viime aikoina liian usein kolkutellut ovellani. Huomaan, että kieleni on liian tuhman rohkea, mutta sydämmeni elää Marsin ja hänen luontokappaltensa pelossa eikä uskalla tehdä, mitä kieleni huutaa.

YLIMYS (syrjään).

Se on ensimmäinen totuus, mihin kielesi koskaan on vikaapäiksi tullut.

PAROLLES. Mikä hitto minut panikaan ryhtymään tuon rummun takaisin voittamiseen, kun tiesin sen

mahdottomaksi ja ettei minulla semmoisia aikeita ollutkaan? Täytynee kai lyödä itseeni muutamia haavoja ja sanoa, että sain ne tappelussa. Mutta vähät haavat ei riitä; sanovat: "Noinko vähällä pääsit?", ja suuria en uskalla lyödä. Miksi? Mikä oli pakottava syy? Kieli, sinut minä pistän kaupusakan suuhun ja ostan itselleni Bajazetin muuilta toisen, koska sinä lörpötyksilläsi saatat minut tällaisiin vaaroihin.

YLIMYS (syrjään).

Onko mahdollista, että hän tietää mikä on, ja kuitenkin on mikä on?

PAROLLES. Jospa pääsisin asiasta sillä, että leikkelin rikki vaatteeni tai taittaisn poikki espanjalaisen miekkani.

YLIMYS (syrjään).

Sillä sinä et pääse.

PAROLLES.

Tai leikkaisin pois partani ja sanoisin tätä sotajuoneksi.

YLIMYS (syrjään). Se ei auttaisi.

PAROLLES. Tai heittäisin vaatteeni järveen ja sanoisin, että minut riisuttiin puti puhtaaksi.

YLIMYS (syrjään).

Tuskin auttaa.

PAROLLES.

Mitä, jos vannoisin, että hyppäsin alas linnoituksen ikkunasta —

YLIMYS (syrjään).

Kuinka korkealta?

PAROLLES.

Kolmekymmentä sylvä korkealta.

YLIMYS (syrjään).

Tuskin kolmekaani paksua valaa tekisi sen uskottavaksi.

PAROLLES. Jos saisin edes jonkun vihollisen rummun, niin vannoisin, että sen valloitin.

YLIMYS (syrjään).

Kohta saat kuulla yhden.

PAROLLES.

Haa! Vihollisen rumpu!

(Kummun pärrytystä näyttämön takana.)

YLIMYS (hyökkää esiin). *Throca movousus, cargo, cargo, cargo.*

KAIKKI. *Cargo, cargo, villianda par corbo, cargo.*

PAROLLES.

Armoa, armoa! — Älkää sitoko silmiäni.

(Käyvät kiinni häneen ja sitovat hänen silmänsä.)

1 SOTURI. *Boskos thromuldo boskos.*

PAROLLES.

Niin, Muskos-rykmentistä, kyllä tiedän;
Nyt surman saan, kun kieltänne en taida.
Tääll' eikö Saksan, Tanskan, Hollannin,
Tai Ranskan miestä, jolle ilmoittaisin,
Mitenkä kukistaa voi Florensin?

1 SOTURI. *Boskos vahvado.* — Sua ymmärrän ja puhun kieltäsi: — *Kerelybonto:* — lähtöön valmistaudu; Jo kuusitoista tikaria tähtää Sun rintaas.

PAROLLES.

Oo!

1 SOTURI. Rukoile, rukoile! — *Manka revania dulce.*

YLIMYS.

Oscorbidulchosvolivorco.

1 SOTURI.

Kenraali lupaa vielä henkes säästää;
Nyt, silmät sidottuina, sinut viedään
Pois tutkittavaks; tiedonanto ehkä
Pelastaa henkes.

PAROLLES.

Antakaa mun elää;
Kaikk' ilmi annan leirin salaisuudet,
Miesluvun, sotatuumat; kerronpa
Viel' ihmeitäkin.

1 SOTURI.

Puhutko vain totta?

PAROLLES.

Jos en, niin hirttäkää.

1 SOTURI. *Acordo linta.* — Pois tule, vielä aikaa saat.

(1 soturi ja Parolles menevät.)

YLIMYS.

Sa, mene
Ja kreiville ja veljelleni kerro,
Ett' ansaan saimme kurpan, jonka kätköön
Panemme toistaiseksi.

2 SOTURI.

Kyllä, herra.

YLIMYS.

Ja sano: meidät kaikki ilmi antaa
Hän meille itsellemme.

2 SOTURI.

Kyllä, herra.

YLIMYS.

Sen aikaa putkass' olkoon pimeässä.

(Menevät.)

Toinen kohtaus.

Florens. Huone leskivaimon talossa.
(Bertram ja Diana tulevat)

BERTRAM.

Sanoivat, ett' on nimes Fontibella.

DIANA.

Ei, vaan Diana.

BERTRAM.

Nimi jumalan!
Sen ansaitset ja muutakin. Mut, armas,
Noin siross' eikö kuvass' asu lempi?
Jos poves nuoruuden ei tulta hehku,
Et ole tyttö, et, vaan kivipatsas.
Sun sopis olla kuoltuasi se,
Mik' olet nyt, niin jäykkä olet, kylmä.
Nyt sopis olla sun, mik' oli äitis,
Kun sulo-olennolles antoi hengen.

DIANA.

Siveä oli.

BERTRAM.

Niin myös sinä.

DIANA.

Ei,

Hän teki tehtävänsä, saman, jota
Olette tekin vaimollenne velkaa.

BERTRAM.

Vait siitä! Älä vastusta, kun vannon.
Hän mulle tungettiin; mut sua lemmin
Ma lemmen pakosta, ja iät kaiket
Sua palvelen.

DIANA.

Niin, palvelette meitä,
Siks kuin me teitä palvelemme. Ruusut
Pois poimitte, ja okaat vihlovat
Vain jätätte, ja lopuks ivailette
Alastomuuttamme.

BERTRAM.

Mut vannoinhan.

DIANA.

Ei uskollisuus valain paljoudessa,
Yks ainut vakaa vala kylläks on.
Ei sitä pyhää, johon emme vannoo;
Vetoomme korkeampaankin. Sanokaa,
Zeun valtavaan jos nimeen vannon nyt,
Sydämmen pohjast' että lemmin teitä,
Mua uskotteko, lempeni jos pettää?
Ei hälle, jota lupaan rakastaa,
Käy vannominen, että hänet petän.
Valanne pelkkiä on sanoja,
Vain tyhjää vakuutusta, pontta vailla,
Mun mielestäni.

BERTRAM.

Muuta, muuta mieltä,
Pyhimys armoton! On lempi pyhä,
Ja petosta, jot' ajat miesten päähän,
Ei puhtauteni tunne. Heitä vastus!
Haluni sairaan parannat, jos sille
Nyt antaut. Sano, että olet minun,
Niin minä nyt ja aina olen sinun.

DIANA.

Miest' auttaa köysi jyrkässä, mut nainen
On turvaton. Tuo sormus antakaa.

BERTRAM.

Vain lainaks, armas; mull' ei ole valtaa
Sit' antaa pois.

DIANA.

Siis ette anna, kreivi?

BERTRAM.

Se kunnian on muisto perheessämme
Ja monen sukupolven perintöä;
Ois iki-häpeä se hukata.

DIANA.

Mun kunniani tuommoinen on sormus;
Perheemme kalleus puhtauteni on

Ja monen sukupolven perintöä;
Ois iki-häpeä se hukata.
Näin oma viisautenne minulle
Tuo turvaks turhaa hyökkäystä vastaan
Tuon urhon: kunnian.

BERTRAM.

Tuoss', ota sormus.
Sukuni, kunniani, henkenikin
On sinun; sinun käskettäväs olen.

DIANA.

Kesk'yöllä koputtakaa ikkunaani;
Ma laitan niin, ett' äitini ei kuule.
Uskollisuuden nimessä yhtä vaadin:
Ett' impivuoteen valloitetuanne
Vain tunnin viivyttä ja ette puhu.
Syyt mull' on tärkeät; ne saatte tietää,
Kun tämä sormus tuodaan takaisin.
Yöll' annan teille toisen sormuksen,
Jott' oisi menneisyyden toimintamme
Myös vastaisuudessa yhä muistossamme.
Hyvästi siksi! Vaimon teille hankin,
Vaikk' itse kaiken toivon kadotankin.

BERTRAM.

Maan päällä taivaan sinussa ma sain.

(Menee.)

DIANA.

Niin, taivasta ja mua kiitä vain.
Ja lopulla sen teetkin. — Tarkalleen
Kuvasi äiti hänen kosintansa,
Niinkuin ois hänen sydämessään ollut.
"Noin kaikki miehet vannovat", hän sanoi.
Mun naida lupaa, vaimonsa kun kuolee;
Siis hänen olen vasta haudassa.
Ovela Ranskan mies! Saa toiset huolla;
Ma tahdon elää tyttönä ja kuolla.
Ei luvatonta liene sitä pettää,
Ken tahtoo vääryydellä toista kettää.

(Menee.)

Kolmas kohtaus.

Florensilaisten leiri.

(Kaksi ranskalaista ylimystä Ja pari kolme sotamiestä tulee.)

1 YLIMYS. Ettekö vielä ole hänelle antanut hänen äitinsä kirjettä?

2 YLIMYS. Tunti on siitä kuin sen annoin; siinä on varmaan jotakin, joka käy luonnolle, sillä sitä lukiessaan hän muuttui melkein toiseksi ihmiseksi.

1 YLIMYS. Hän on tullut hyvin ansaitun moitteen alaiseksi, kun on hyljännyt niin hyvän vaimon ja niin rakastettavan naisen.

2 YLIMYS. Vallankin on hän ikipäiviksi menettänyt kuninkaan suosion, joka paraikaa viritti mieltään laulamaan hänelle onnea. Sanon teille erään asian, mutta teidän tulee se kätkeä sydämmenne syvimpään pohjukkaan.

1 YLIMYS. Kun se on sanottu, on se kuollut, ja minä sen hauta.

2 YLIMYS. Hän on vietellyt nuoren, mitä hyvämaineisimman naisen täällä Florensissa, ja tänä yönä hän tyydyttää himoaan raiskaamalla hänen kunniansa. On hänelle antanut perintösormuksensa ja luulee paljonkin hyötyvänsä tässä likaisessa kaupassa.

1 YLIMYS. Jumala meitä varjelkoon kapinoimasta? Mitä olemmekaan olennoita, kun olemme omassa vallassamme!

2 YLIMYS. Vain omia kavaltajiamme; ja niinkuin tavallisesti aina kavaltajat itsensä paljastavat, ennenkuin ovat inhottavan tarkoituksensa saavuttaneet, niin hänkin, joka tällä teollaan vehkeilee omaa aateluuttaan vastaan, upottaa itsensä omaan tulvaveteensä.

1 YLIMYS. Ja eikö ole vietävän häpeällistä, että itse noin toivotamme julki luvattomat aikeemme? — Emme siis saa häntä tänä yönä seuraamme?

2 YLIMYS. Vasta jälkeen keskiyön: hänen tulee ottaa tunnista vaari.

1 YLIMYS. Ja se lähestyy nopeasti. Oikein soisin, että hän näkisi seurakumppaninsa paljastettuna, jotta oppisi arvioimaan omaa älyään, johon on niin huolellisesti tuon valhehelmen kiintänyt.

2 YLIMYS. Älkäämme puuttuko häneen ennenkuin kreivi tulee, sillä toisen läsnäolon tulee olla toisen ruoskana.

1 YLIMYS. Sillä välin sanokaa, mitä olette kuullut sodasta.

2 YLIMYS. Olen kuullut, että hierotaan rauhaa.

1 YLIMYS. Ei, rauha on jo päätetty, uskokaa pois.

2 YLIMYS. Mitä silloin aikoo kreivi Roussillon tehdä? Matkatako edemmäksi vai palata Ranskaan?

1 YLIMYS. Huomaan kysymyksestänne, ett'ette ole vallan hänen uskotuitaan.

2 YLIMYS. Jumala siitä varjelkoon! Silloinhan olisin suurella määrin osallinen hänen tekoonsa.

1 YLIMYS. Hänen vaimonsa pakeni noin kaksi kuukautta sitten kodistaan; tekosyynä oli toivioretki Sanct Jagoon; ja tämän pyhän hankkeen hän pani toimeen ankarimmalla itsensä-kurittamisella. Hänen siellä ollessaan hänen hento luontonsa joutui surun saaliiksi; hänen viimeinen henkäyksensä oli huokaus, ja nyt hän laulaa taivaissa.

2 YLIMYS. Mikä tuon kaiken vahvistaa?

1 YLIMYS. Etupäässä hänen omat kirjeensä, jotka takaavat kertomuksen oikeaksi kuolinhetkeen saakka; itse kuoleman, joka ei ollut hänen kerrottavissaan, todistaa varmaksi paikkakunnan pappi.

2 YLIMYS. Onko kreivillä tästä kaikesta tieto?

1 YLIMYS. On, ja yksityistodistuksia, kohta kohdalta, jotka täydelleen vahvistavat asian totuuden.

2 YLIMYS. Oikein sydäntäni kirveltää se, että hän tuosta tulee iloiseksi.

1 YLIMYS. Kuinka ylenmäärin toisinaan iloitsemme tappioistamme!

2 YLIMYS. Ja kuinka ylenmäärin toisinaan upotamme kyyneliin voittomme! Sitä suurta mainetta, jonka hän täällä on urhoudellaan hankkinut, kohtaa kotona varmaan yhtä suuri häväistys.

1 YLIMYS. Elämämme kudelma on sekalaista lankaa, hyvää ja huonoa yhdessä. Hyveemme ylpistyisivät, jos paheemme eivät niitä ruoskisi ja vikamme joutuisivat epätoivoon, jos eivät hyveemme niitä sukoilisi.

(Palvelija tulee.)

No, mitä? Miss' on herrasi?

PALVELIJA.

Hän kohtasi kadulla herttuan ja heitti hänelle juhlalliset jäähyväiset. Hänen armonsa aikoo huomenaamalla lähteä Ranskaan. Herttua tarjosi hänelle suosituskirjeen kuninkaalle vietäväksi.

2 YLIMYS. Se tulee olemaan hyvinkin tarpeen, vaikka olisi suositus suurempikin, kuin mitä se olla voi.

1 YLIMYS. Se ei voi olla kyllin makea kuninkaan karvauteen nähden. Tuossa hänen armonsa onkin.

(Bertram tulee.)

No, herra kreivi, eikö jo ole puoliyö mennyt?

BERTRAM. Olen tänä iltana onnellisessa summakaupassa suorittanut kuusitoista eri asiaa, jotka kukin vaativat kuukauden: olen jättänyt herttuan hyvästi, sanonut jäähyväiset hänen seuralleen, haudannut vaimon, surrut häntä, kirjoittanut äiti-armolleni että tulen kotiin, hommannut matkaseuraa, ja näiden kiireellisten pääasiain ohella toimittanut senkin seitsemän pikku-tehtävää; viimeinen oli tärkein, mutta se ei ole vielä lopussa.

2 YLIMYS. Jos asiassa on vastuksia ja teille huomenaamulla tulee lähtö, niin saatte pitää kiirettä, herra kreivi.

BERTRAM. Tarkoitin, että asia ei ole lopussa, koska pelkään saavani siitä vielä myöhemmin kuulla. Mutta emmekö nyt pane toimeen tuota näytelmäkohtausta narrin ja soturin välillä? Tuokaa tänne se valhejäljennös; hän on minut pettänyt niinkuin kaksikielinen profeetta.

2 YLIMYS. Tuokaa hänet tänne. (Sotureita menee.) Hän on koko yön istunut jalkapuussa, uljas mies-parka.

BERTRAM. Ei haittaa; se tekee hänen kantapäilleen hyvää, ne kun ovat niin kauan kannuksia väärin käyttäneet. Millä kannalla hän on?

1 YLIMYS. Niinkuin teille jo kerroin, herra kreivi, hän on jalkapuun kannalla. Mutta vastatakseni kysymyksenne henkeen: hän itkee niinkuin tyttö, joka on kaatanut maahan maitonsa. Morganille, jota hän luulee munkiksi, on hän tunnustanut syntinsä aikaisemmista muistin ajoistaan alkaen aina siihen onnettomaan hetkeen asti, jolloin joutui jalkapuuhan; ja arvatkaapas, mitä hän on tunnustanut!

BERTRAM.
Eihän vain mitään minusta? Eihän?

2 YLIMYS. Tunnustus on pantu paperille ja on julkiluettava hänen kuullen. Jos teidän armoanne siinä mainitaan, niinkuin luulen, niin on paras maltaa mieltään ja kuunnella.

(Soturit palaavat, Parolles heidän mukanaan.)

BERTRAM. Hitto hänet periköön! Silmätkö peitossa? Hän ei voi mitään minusta puhua. Vait! vait!

1 YLIMYS.
Sokko tulee. — *Porto tartarossa.*

1 SOTURI. Hän vaatii kidutusta. Puhutteko ilman?

PAROLLES. Tunnustan mitä tiedän, ilman pakkokeinoja; vaikka minua vanuttaisitte kuin piirakkataikinaa, en voi sen enempää puhua.

1 SOTURI. *Bosko chimurcho.*

2 YLIMYS. *Boblibindo chicurmurcho.*

1 SOTURI. Olette armollinen päällikkö. — Päällikkömme käskee teidän vastata niihin kysymyksiin, joita teen teille tästä paperista.

PAROLLES.
Totta puhun, niin totta kuin elää tahdon.

1 SOTURI.
"Ensiksi, kysykää häneltä, kuinka monta herttualla on hevost miestä."
Mitä vastaatte siihen?

PAROLLES. Viisi- tai kuusituhatta, mutta sangen heikkoja ja palvelukseen kelvottomia; ratsuparvet ovat kaikki hajallaan ja päälliköt vaivaisia raukkoja, kunniani ja arvoni kautta ja niin totta kuin elää tahdon.

1 SOTURI. Merkitsenkö vastauksenne näillä sanoin?

PAROLLES. Merkitkää; vannon sen vaikka sakramentin kautta, miten ja kuinka vain tahdotte.

BERTRAM.
Kaikki on hänelle yhtä. Mikä kirottu konna!

1 YLIMYS. Erehdytte, herra kreivi: se on monsieur Parolles, se karski sotataituri — se on hänen oma sanansa — jolla on koko sotataidon säännöstö vyöhikkönsä solmussa ja käyttö tikarinsa kantimessa.

2 YLIMYS. Minä en enää koskaan luota kehenkään siksi, että pitää miekkansa kirkkaana, enkä usko,

että kellään on mieltä päässä siksi, että ulkokuori on siisti.

1 SOTURI. Hyvä, se on kirjassa.

PAROLLES. Viisi- tai kuusituhatta miestä, sanoin, — totuuden tahdon sanoa — tai niille paikoin; kirjoittakaa niin; — sillä totta minä tahdon puhua.

1 YLIMYS. Siinä hän on hyvin lähellä totuutta.

BERTRAM.

Mutta minä en anna hänelle kiitosta siitä tavasta, millä hän sen sanoo.

PAROLLES.

"Katalia raukkoja", kirjoittakaa niin.

1 SOTURI. Hyvä, se on kirjassa.

PAROLLES. Suur' kiitos, hyvä herra, paljon kiitoksia. Tosi on tosi: ne katalat ovat oikein viheliäisiä raukkoja.

i SOTURI. "Kysykää häneltä, kuinka paljo heillä on jalkaväkeä." Mitä sanotte siihen?

PAROLLES. Totta totisesti, herra, vaikka tämä olisi viimeinen hetkeni, niin totta tahdon puhua. Antakaas kun lasken: Spurion joukossa sataviisikymmentä; Sebastianin yhtä monta; Corambuksen yhtä monta; Jaques'n samoin; Guiltianon, Cosmon, Ludovikon ja Gratiin, kaksisataa viisikymmentä kunkin; oma komppaniani, Chitopherin, Vaumondin, Bentiin, kaksisataa viisikymmentä kukin: niin että koko katselmusluettelo, terveet ja sairaat, niin totta kuin elän, ei nouse viiteentoista tuhanteen, joista toiset puolet eivät tohdi varistaa lunta leväiteistään, pelosta että itse varistuisivat muruiksi.

BERTRAM.

Mitä meidän tulee tehdä hänen?

1 YLIMYS. Ei mitään muuta kuin kiittää eikä välittää. — Kysykää häneltä minun suhteistani ja mitä herttua minusta pitää.

1 SOTURI. Hyvä, se on kirjassa. "Teidän tulee kysyä häneltä, onko siellä leirissä erästä ranskalaista, kapteeni Dumainia; missä arvossa häntä herttua pitää; millainen hänellä on miehuus, kunto ja sotataito; ja eikö hän luule, että olisi mahdollista vahvalla rahasummalla houkutella tätä miestä kapinaan." Mitä sanotte siihen? Mitä siitä tiedätte?

PAROLLES. Pyydän, suokaa minun vastata joka kysymykseen erikseen: yksi kysymys erältään.

1 SOTURI. Tunnetteko tätä kapteeni Dumainia?

PAROLLES. Tunnen oikein: hän oli paikkaräätälin opissa Pariisissa, mutta ajettiin sieltä ruuskalla pois, kun oli maannut maavoudin heikkopäisen holhotin, mykän raukan, joka ei kyennyt kieltämään.

(Dumain kohottaa vihapäissään nyrkkiään.)

BERTRAM. Olkaa hyvä, hillitkää kättänne, vaikka kyllä tiedän, että hänen aivokoppansa on ensimmäisen tiiliskiven oma, mikä katolta putoaa.

1 SOTURI. Hyvä; onko tämä kapteeni Florensin herttuan leirissä?

PAROLLES.

Mikäli tiedän, on hän siellä, se täitakki.

1 YLIMYS. Älkää noin katsoko minuun; kohta tulee teidän vuoronne, herra kreivi.

1 SOTURI. Missä arvossa häntä herttua pitää?

PAROLLES. Herttua ei tiedä hänestä muuta, kuin että hän on viheliäinen upseeri minun komppaniassani, ja kirjoitti minulle tässä tuonnoin, että ajaisin hänet matkoihinsa; luulenpa, että se kirje vielä on taskussani.

1 SOTURI. Haetaan se esille.

PAROLLES. Totta puhuakseni, en oikein tiedä; joko se on siellä tai rihmassa teltassani herttuan muiden kirjeiden joukossa.

1 SOTURI. Tässä se on; tässä on paperilappu. Luenko sen teille?

PAROLLES.

En tiedä, onko se oikea vai ei.

BERTRAM.

Tulkkimme tekee toimensa hyvin.

1 YLIMYS. Erinomaisesti.

1 SOTURI (lukee.) "Diana, kreivi hupsu on ja rikas —"

PAROLLES. Hyvä herra, se ei ole herttuan kirje; se on varoitus eräälle sievälle tytölle Florensissa, Diana-nimiselle, että karttaisi kreivi Roussillonin houkutusia, erään typerän poika-vetelyksen, joka siitä huolimatta on perin kiimainen. Olkaa hyvä, pistäkää se takaisin sinne.

1 SOTURI. Ei, ensin luen sen, jos sallitte.

PAROLLES. Vakuutan, että tarkoitukseni oli rehellinen mitä tyttöön tulee; sillä tiedän, että se nuori kreivi on vaarallinen ja irstas poika-nulikka, oikea valaskala mitä neitsyyksiin tulee, joka hotkii kaikki alveet, mitkä tapaa.

BERTRAM.

Senkin kirottu, kaksikielinen konna!

1 SOTURI (lukee).

"Kun vannoo hän, niin vaadi rahaa hältä;
Jos velkaan jää, saat turhaan odottaa.
Käteinen kauppa paras, muu ei välttä;
Ota ennalta, et muuten mitään saa.
Diana, muista, soturi sen sanoo:
Miest' usko, älä mitä pojat anoo;
On kreivi narri; kreivaa sinä vain;
Hän ennalt' antaa, saatuaan ei lain.
Sun, niinkuin vannonut ma korvaas olen.
Parolles."

BERTRAM.

Hän saa juosta katulyöppiä koko armeijan lävitse, tuo runonpätkä otsassa.

2 YLIMYS. Sehän on oma helma-ystävämme, herra kreivi; se monipuolinen kieliniekkä ja asevoipa sotasankari.

BERTRAM. Ennen aikaan voin sietää mitä hyvänsä, paitsi kissoja, ja nyt on hän minusta kissa.

1 SOTURI. Huomaan kenraalimme katseista, herra, että meidän tulee pakko hirttää teidät.

PAROLLES. Henki säästää joka tapauksessa; ei siksi, että pelkäisin kuolemaa; vaan kun olen paljon syntiä tehnyt, tahtoisin käyttää elämäni loppuajan katumukseen. Elän vaikka vankilassa, tai jalkapuussa, tai missä tahansa, kun vain saan elää.

1 SOTURI.

Saadaan sitten nähdä mitä tehdään, kun nyt vain suoraan tunnustatte. Siis palaan vielä kerran tuohon kapteeni Dumainiin. Olette vastannut, missä arvossa häntä herttua pitää ja millainen hänen miehuutensa on. Kuinka on hänen kuntonsa laita?

PAROLLES. Hän voisi varastaa luostarista munan. Riistämässä ja raiskaamisessa hän on Nessuksen veroinen.[14] Hänellä on ammattina sanansa syöminen, ja valanrikkojana hän on vahvempi kuin Herkules. Hän, tietäkääs, valehtelee niin kielevästi, että pian luulisitte totuutta hupsuksi. Juoppous on hänen paras hyveensä: hän juo itsensä sikahumalaan, ja nukkuessaan hän ei vahingoita muita kuin makuuvaatteitaan; mutta, hänen tapansa tunnetaan ja hänelle tehdään oljista vuode. Hänen kunnostaan minulla ei ole juuri sen enempää sanottavaa; hänellä on kaikki, mitä kunnan miehellä ei pitäisi olla; ja mitä kunnan miehellä pitäisi olla, sitä hänellä ei ole nimeksikään.

1 YLIMYS. Alan jo hänestä pitää.

BERTRAM. Tämäkö kuntosi kuvauksen tähden? Rutto hänet periköön! Minusta hän vain on yhä enemmän kissa.

1 SOTURI. Mitä sanotte hänen sotataidostaan?

PAROLLES. Niin, totisesti, hän on kulkenut rumpalina englantilaisten kulkunäyttelijäin etupäässä, — valehdella hänen päähänsä en tahdo, — ja muuta hänen soturitoimistaan en tiedä; paitsi että hänellä Englannissa oli kunnia palvella Mile-end[15] nimisessä paikassa, missä opetti nahkpoikia sulkemaan rivit. Soisin sille miehelle niin suuren kunnian kuin suinkin, mutta tuosta asiasta en ole varma.

1 YLIMYS. Hän on konnuudessa niin voittanut konnuuden, että on harvinaisuutena vapautettava.

BERTRAM.

Rutto hänet syököön! Hän on yhä ja aina kissa.

1 SOTURI. Koska hänen ominaisuutensa ovat niin surkean arvoisia, niin ei minun tarvis teiltä kysyäkään, voiko häntä kullalla houkutella kapinaan.

PAROLLES. Suutarin markasta hän on valmis myymään autuutensa vapaatilan etuuksineen päivineen ja näin riistämään kaikilta jälkeläisiltäänkin ikuisiksi ajoiksi perintövallan ja oikeuden siihen.

1 SOTURI. Millainen on hänen veljensä, se toinen kapteeni Dumain?

2 YLIMYS. Miksi häneltä minua kyselee?

1 SOTURI. Millainen mies hän on?

PAROLLES. Naakka samaa pesäkujaa: ei vallan niin suuri kuin ensimmäinen hyvydessä, mutta hyvän joukon suurempi pahassa. Hän on pelkurimpi kuin veli, ja kuitenkin veli on kuuluisimpia pelkureita. Paetessa hän juoksee paremmin kuin mikä passaripoika, mutta hyökätessä hän saa vetotaudin.

1 SOTURI. Jos saatte henkenne pitää, niin otatteko pettääkseenne florensilaisen?

PAROLLES.

Otan, vieläpä ratsuväen kapteeninkin, kreivi Roussillonin.

1 SOTURI. Puhuttelen kahdenkesken päällikköä ja tiedustelen hänen tahtoaan.

PAROLLES (syrjään). Rummuista olen jo tarpeeni saanut. Hiiteen kaikki rummut! Vain muhkeillakseni kunnollani ja lumotakseni tuon irstaan poika-nulikan, tuon kreivin, silmät, olen tähän vaaraan syössyt. Mutta kuka olisikaan väijyjä varonut siinä, missä minut vangittiin?

1 SOTURI. Ei auta mikään, herraseni; teidän täytyy kuolla. Päällikkö sanoo, että semmoinen mies, joka niin petollisesti on paljastanut armeijansa salaisuudet ja niin myrkyllisesti panetellut arvossa pidettyjä ihmisiä, ei tee mitään kunnan hyötyä tässä maailmassa; teidän täytyy siis kuolla. Pyöveli, hoi! Pää poikki tuolta!

PAROLLES. Hyvä Jumala, herra, antakaa minun elää, tai antakaa minun nähdä kuolemani!

1 SOTURI. Saatte, ja saatte vielä hyvästelläkin kaikkia ystäviänne.

(Poistaa siteen hänen silmiltään.)

BERTRAM.

Hyvää huomenta, jalo kapteeni!

2 YLIMYS. Jumala teitä siunatkoon, kapteeni Parolles!

1 YLIMYS. Jumala varjelkoon, jalo kapteeni!

2 YLIMYS.

Herra kapteeni, saanko viedä terveisiä herra Lafeulle? Olen lähdessä Ranskaan.

1 YLIMYS. Hyvä kapteeni, annatteko minulle kopion siitä sonetista, jonka kirjoititte Dianalle kreivi Roussillonin puolesta? Jos en olisi suuri pelkuri, niin voisin teidät siihen pakottaa; mutta hyvästi nyt!

(Bertram, ranskalaiset ylimykset y.m. menevät.)

1 SOTURI. Te olette mennyttä, herra kapteeni; kaikki lauennut, paitse nauhanne, joka vielä on solmussa.

PAROLLES.

Voihan se salaliitto miehen musertaa!

1 SOTURI. Jos löytäisitte maan, missä on vain vaimoja yhtä häpeällisiä kuin tekin, niin voisitte perustaa oikein huudittoman kansakunnan. Hyvästi, hyvä herra; minäkin olen lähdössä Ranskaan; kyllä siellä teistä puhumme.

(Menee.)

PAROLLES.

Suur' kiitos! Jos ois mulla sydän suuri,
Niin nyt se särkyis. Kapteenius on mennyt;
Mut syön ja juon ja nukun yhtä hyvin
Kuin kapteenina; siitä, mikä olen,
Mun elää täytyy. Kuka vain on lörppä,
Se tästä kavahtakoon; se mun kaasi;
Jokainen lörppä lopulta on aasi.
Mene, häpy! Ruostu, miekka! Häpeässä
On turvani. Ei narrin hätää tässä:
Tilaa ja keinoja on elämässä.
Perässä menen.

(Menee.)

Neljäs kohtaus.

Florens. Huone leskivaimon talossa.
(Helena, leskivaimo ja Diana tulevat.)

HELENA.

Ja nähdäksenne, etten teitä petä,
Mua kristikunnan pylväist' yksi takaa.
Valt'istuimensa eessä täytyy minun,
Ennenkuin määrän täytän, polvistua.
Tein muinoin hälle palveluksen suuren
Ja henkens' arvoisen; se hyvä työni
Kovasta villikonkin sydämmestä
Puristais kiitoksen. Marseilless' on,
Sen tiedän varmaan, kuningas, ja sinne
On meillä saattoseura. Minun, nähkääs,
Jo luullaan kuolleen. Armeija kun hajoo,
Kotihin rientää mieheni; ja sinne,
Jos suostuu kuningas ja taivas auttaa,
Äkisti mekin saavumme.

LESKIVAIMO.

Teill', armo,
Ei palkkalaista, joka teitä alttiimp'
Ois palvelemaan.

HELENA.

Teill' ei ystävää,
Jonk' aatos ahkerammin hyvät työnne
Halaisi palkita. Mun valikoinut
On taivas tyttärenne morseinlahjaks,
Ja hänet mulle aseeks, millä voitän
Taas puolison. Oi, kummat on nuo miehet:
Halulla käyttävät mit' inhoovat,
Kun huumaantunut aisti pettiössä
Yön pikimustan tahraa. Himo näin,
Vaikk' inhookin, jo syliin karkaa päin.
Enemmän tästä toiste. — Sun, Diana,
Mun johdollani tulee tehdä mulle
Viel' yksi uhraus.

DIANA.

Kunniakas kuolo
Vaikk' oisi seuraus, niin käskekää.
Ma kärsin minkä vaaditte.

HELENA.

Niin, kuules:

Jo kesken puheen aika kesän tuo,
Ja puihin lehvät puhkee, mut myös okaat,
Ihanat, vaikka terävät. Nyt pois!
Jo vaunut vartoo; aika meitä ajaa.
Kun loppu hyvä on, on kaikki hyvä;
Lopussa kiitos, sanoo viisaus syvä.

(Menevät.)

Viides kohtaus.

Roussillon. Huone kreivinnan hovilinnassa.

(Kreivinna, Lafeu ja narri tulevat.)

LAFEU. Ei, ei, ei; häntä on vieteltyt tuo silkki-röyhelöinen narri, jonka inhottava sahrami[16] voisi värinsä painaa koko kansakunnan leipomattomaan ja taikinaiseen nuorisoon. Miniänne eläisi vielä tänä päivänä, ja poikanne olisi kotona ja kuninkaan hoimessa menestynyt enemmän kuin tuon punahäntäisen hörriäisen, josta puhun.

KREIVINNA. Oi, etten olisi koskaan häntä tuntenut! Hän on antanut kuoleman-iskun sievimmälle naiselle, jonka luomisella luonto milloinkaan on kunniaa niittänyt. Vaikka olisi hän omaa lihaani ja vertani ja minulle tuottanut vaikeimpia äidin tuskia, en voisi olla syvemmällä rakkaudella häneen kiintynyt.

LAFEU. Hyvä tyttö hän oli, hyvä tyttö. Saamme tuhannesti kaaliksia poimia, ennenkuin tapaamme toisen sellaisen yrtin.

NARRI. Niin todellakin, hän oli makea meirami kaaliksien joukossa, tai pikemmin armoruoho.

LAFEU.

Nuo eivät ole mitään kaalikasveja, sinä narri, vaan haju-yrttejä.

NARRI. Minä en ole mikään suuri Nebukadnezar; minä en niitä ruohoja paljon ymmärrä.

LAFEU.

Kumpi tunnustat olevasi, veijari vai narri?

NARRI.

Narri naisen palveluksessa ja veijari miehen.

LAFEU.

Mikä on erotus?

NARRI.

Peijaisin mieheltä vaimon ja tekisin hänen palvelustaan.

LAFEU.

Silloin olisit todellakin veijari hänen palveluksessaan.

NARRI.

Ja vaimolle antaisin pelivärkkini tehdäkseni hänelle palveluksen.

LAFEU.

Minä takaan puolestani: olet sekä veijari että narri.

NARRI.

Nöyrin palvelijanne.

LAFEU.

Ei, ei, ei!

NARRI. No, herra hyvä, jos en voi teitä palvella niin voin palvella yhtä suurta prinssiä kuin te olette.

LAFEU.

Ketä sitte? Ranskalaistako?

NARRI. Hänellä on kyllä englantilainen nimi; mutta naama hänellä on paljoa kuumempi Ranskassa

kuin täällä.

LAFEU.

Mikä prinssi se on?

NARRI.

Musta prinssi; alias, pimeyden ruhtinas; alias, perkele.

LAFEU. Vaiti! Tuossa saat kukkaroni. En siksi sitä anna, että tahtoisin sinut luovuttaa herrastasi: palvele häntä vain aina.

NARRI. Minä olen metsäseutulainen, ja olen aina rakastanut suurta pystyvalkeata; ja se herra, josta puhun, hän ei säästä poltaksia. Mutta, totta puhuen, hän on maailman ruhtinas, ja aatelisto pysyköön hänen hovissaan. Minä tytydyn taloon, jossa on ahdas portti, joka, kuulemma, on liian kaita suurten kuljettavaksi; muutamat, jotka nöyryyttävät itsensä, voivat siitä mahtua; mutta useimmat ovat liian viluisia ja hemmoteltuja, ja ne etsivät sitä kukitettua tietä, joka vie avaralle portille ja sille suurelle takkavalkealle.

LAFEU. Mene tiehesi, alan jo väsyä sinuun; ja sanon sen sinulle näin edeltäpäin, koska en tahdo joutua kanssasi riitaan. Mene matkaasi ja katso hevosiani, mutta jätä pois kaikki kurit.

NARRI. Jos niille mitä kuria teen, niin hevuskuria, joka onkin niille tulevaa luonnon lain mukaan.

(Menee.)

LAFEU.

Ovela lurjus, ja pahankurinen!

KREIVINNA. Semmoinen hän on. Mies-vainajani sai paljon hupaa hänestä. Hänen tahdostaan hän jäi taloon, ja luulee sillä saaneensa etuoikeuden olla hävytön; hän ei tosiaankaan pysy aisoissa, vaan heiskuu sinne tänne.

LAFEU. Pidän hänestä; hän ei ole hullumpi. Mutta oikeastaan aioin kertoa teille, että kuultuani tuon hyvän, nuoren rouvan kuolemasta ja että poikanne oli kotimatalla, kehoitin kuningasta, herraani, puhumaan minun tyttäreni puolesta, jota hänen majesteettinsa, kun molemmat vielä olivat alaikäiset, omasta armollisesta aloitteestaan oli itsekin aikanaan ajatellut. Hänen korkeutensa on luvannut sen tehdä, ja parempaa keinoa ei ole torjumaan pojastanne hänen epäsuosiotaan. Onko tämä teille mieleistä, armollinen rouva?

KREIVINNA.

Sangen mieleistä; toivon vain onnellista tulosta.

LAFEU. Hänen korkeutensa tulee kiireimmiten Marseillesta, reippaana kuin kolmikymmen-vuotias; hän on täällä huomenna, jos ei väärin mulle ilmoittanut henkilö, joka tällaisissa asioissa harvoin erehtyy.

KREIVINNA. Iloitsen toivosta saada nähdä häntä ennenkuin kuolen. Sain kirjeen, että poikani on täällä jo tänä iltana. Pyydän, hyvä herra, teitä jäämään tänne luokseni, kunnes he kohtaavat toisensa.

LAFEU. Tuumin tässä juuri, hyvä rouva, miten parhaiten pääsisin hänen puheilleen.

KREIVINNA.

Eihän teidän muuta tarvis kuin vedota arvonne etuoikeuteen.

LAFEU. Sitä etuutta olen liiankin rohkeasti käyttänyt; mutta, Jumalan kiitos, se kestää vielä.

(Narri palaa.)

NARRI. Oi, armollinen rouva, herra poikanne on tuolla ulkona, samettipaikka kasvoissa; onko sen alla naarmua vai ei, sen tietää vain sametti; mutta aika suuri samettipaikka se on. Vasemmasta poskesta on kaksi kolmatta osaa paikattua, mutta oikea poski on eheä.

LAFEU.

Kunnialla saatu arpi on jalo kunniamerkki; ja niin kaiketi tämäkin.

NARRI.

Mutta hänen kasvonsa on survottu aivan nuijalihaksi.

LAFEU. Suvaitsetteko, niin käymme poikaanne vastaan; minua haluttaa saada puhutella sitä nuorta sankaria.

NARRI. Niitä on, tottakin, siellä tusina, hienon hienot hatut päässä ja kohteliaat sulat, jotka kumartelevat ja nyökähtelevät joka miehelle.

(Menevät.)

VIIDES NÄYTÖS.

Ensimmäinen kohta.

Marseille. Katu.

(Helena, leskivaimo, Diana ja kaksi saattajaa tulee.)

HELENA.

Tää yllellinen kulku yötä päivää
Teit' uuvuttaa, vaan sit' en auttaa voi;
Mut näin kun puolestani heikoin voimin
Olette yöt ja päivät ahertaneet,
Niin kiitollisuuteeni olette
Niin kiinni kasvaneet, ett' teit' ei siitä
Voi mikään juurittaa. — Kah, parahiksi!

(Ylimys tulee.)

Tuo mies luo kuninkaan mua auttaa voi,
Jos valtaansa hän käyttää. — Herran rauha!

YLIMYS.

Samaa teille.

HELENA.

Ma Ranskan hoviss' olen teidät nähnyt.

YLIMYS.

Siell' olen silloin tällöin ollut.

HELENA.

Ma toivon, ettei valheeks ole tullut
Hyvyyden maine, joka teistä liikkui;
Siis, murjomana tuiman kohtalon,
Jok' yllelist' ei kursailua siedä,
Hyveenne panen toimintaan, ja siitä
Iäti teille velkapääksi jään.

YLIMYS.

Mik' asianne?

HELENA.

Että suvaitsette

Tään pyyntökirjeen antaa kuninkaalle
Ja mua kaikell' auttaa mahdillanne
Puheilleen pääsemään.

YLIMYS.

Mut kuningas

Ei ole täällä.

HELENA.

Eikö täällä?

YLIMYS.

Ei;

Täält' eilis-yönä läksi kiiruummin
Kuin tavallista.

LESKIVAIMO.

Taivas, turhaa vaivaa!

HELENA.

Jos loppu hyvä on, on kaikki hyvä,
Vaikk' aika vastass' on ja keinot heikot.
Sanokaa, pyydän, mihin matkall' on.

YLIMYS.

Mun tietääkseni, Roussilloniin; sinne
Myös minun matkani.

HELENA.

Kosk' ennen varmaan
Kuin minä näette kuninkaan, niin pyydän:
Tää kirje viekää majesteetin käteen;
Siit', arvaan, nuhteita ei tule teille,
Pikemmin kiitoksia vaivasta.
Ma tulen jäljestä niin pian kuin
Vain neuvot myöntää.

YLIMYS.

Asianne ajan.

HELENA.

Ja vaivanne ma kiitoksella kostan,
Jos kuinka käyköön. — Ratsahille taas! —
Nyt kaikki matkakuntoon!

(Menevät.)

Toinen kohtaus.

Roussillon. Kreivillisen linnan sisäpiha.

(Narri ja Parolles tulevat.)

PAROLLES. Hyvä monsieur Lavache, antakaa herra Lafeulle tämä kirje. Olin ennen tutumpi teille, siihen aikaan, jolloin olin lähemmin tutustunut parempiin vaatteisiin, mutta nyt minä olen tahrittu onnettaren vihoilla, ja minusta pahasti haiskahtaa hänen paha epäsuosionsa.

NARRI. Onnettaren epäsuosio lienee perin ruokoton, jos se haiskahtaa niin pahalta kuin sanotte; tästä lähin en enää syö kalaa, joka on onnettaren voissa paistettua. Ole hyvä, pysy alla tuulen.

PAROLLES. Ei, herra, ei teidän tarvitse nenäänne tukkia; minä puhuin vain metafooreissa.

NARRI. Mutta, hyvä herra, jos teidän metafoorinne haisee, niin täytyy minun tukkia nenäni; ja niin teen kaikille metafooreille. Ole hyvä, mene syrjemmälle.

PAROLLES.

Pyydän, hyvä herra, jättäkää tämä paperi minun puolestani.

NARRI.

Hyi, sinä! Väisty syrjään! Vai onnettaren tarvepaperia paroonille!
Kas, tuossa hän itse tulee.

(Lafeu tulee.)

Tässä olisi onnettaren maurua, tai oikeammin onnettaren kissan, — ei kuitenkaan minkään moskuskissan, — joka on pudonnut hänen epäsuosionsa likaiseen kalalammikkoon ja, niinkuin sanoo, siinä ryvettynyt. Pidelkää sitä toutaa niinkuin tahdotte: hän näyttää olevan viheliäinen, rappeutunut, nerokas, hassahtava, lurjusmainen kanalja. Surkuttelen hänen onnettomuuttaan lohduttavalla onnen hymylläni, ja jätän hänet teidän armonne huostaan.

(Menee.)

PAROLLES.

Armollinen herra, minä olen mies, jota onnetar on julmasti kynsinyt.

LAFEU. Mitä minä siihen voin? Nyt on liian myöhäistä leikellä hänen kynsiään. Mitä koirankuria olette onnettarelle tehnyt, koska hän teitä on kynsinyt, hän, joka muuten on niin hyvä rouva, eikä salli

konnien kauan turvissaan lihota? Tuossa teille pikku-markkanen. Antakaa lain palvelijain sovittaa teidät onnettaren kanssa; minulla on muuta tehtävää.

PAROLLES.

Rukoilen, teidän armonne, kuulkaa vain yksi ainoa sana.

LAFEU.

Kerjäätte kai vieläkin ropoa; tuossa sen saatte; säästäkää sananne.

PAROLLES.

Minun nimeni, armollinen herra, on Parolles.

LAFEU. Kerjäätte siis enemmän kuin yhtä sanaa. — Tuhat tulimmaista! Kätesi tänne! — Kuinka on rummun laita?

PAROLLES.

Oi, armollinen herra! Te se ensimmäisenä minut löysitte.

LAFEU.

Minäkö, todellakin? Ja minä se ensimmäisenä sinut hukkasin.

PAROLLES. Teidän vallassanne, hyvä herra, on saattaa minut armoihin, kun saatoitte minut siitä pois.

LAFEU. Hyi, häpeä, konna! Sysätkö minulle yhtä haavaa Jumalan ja paholaisen tehtävät? Toinen saattaa sinut armontilaan, toinen saattaa sinut siitä pois. (Torventoituksia kuuluu.) Kuningas tulee; tunnen hänen torvensa. — Kysy myöhemmin minua, mies. Puhelin sinusta eilen illalla. Vaikka oletkin narri ja lurjus, niin pitää sinun toki saada syömistä. Tule mukaani.

PAROLLES.

Kiitos Jumalan, että teidät tapasin.

(Menevät.)

Kolmas kohta.

Sama seutu. Huone kreivinnan hovilinnassa.

(Torventoituksia. Kuningas, kreivinna, Lafeu, hoviherroja ja vartijoita tulee.)

KUNINGAS.

Hän oli helmi; sen kun kadotin,
On köyhemp' arvoni; mut pojallanne,
Tuoll' aimo houkalla, ei ymmärrystä
Hänt' arvostella.

KREIVINNA.

Se on mennyttä.

Kuningas hyvä, luonnon kapinaa
Se oli vain ja nuoruuden vain hehkaa:
Tuli ja öljy järjelt' otti vallan
Ja tuhaksi sen poltti.

KUNINGAS.

Kaikki, rouva,

On anteeks annettu ja unhotettu,
Vaikk' oli vireissä jo koston jousi
Ja valmis ampumaan.

LAFEU.

On sanottava —

Anteeksi suokaa — että nuori kreivi
Kuningast', äitiään ja puolisoaan
On kovin loukannut, mut enimmin
Tok' itseään: hän vaimon kadotti,
Jonk' ihanuus jo paljokkaatkin silmät
Sai huikenemaan, jonka sanain helkky

Jokaisen korvan hurmas, jonka hyveet
Sydämmen kopeimmankin hälle nöyräks
Sai palveljaksi.

KUNINGAS.

Kadotetun muisto
Kehusta sulostuu. — Hän tulkoon sisään.
Olemme leppyneet; ens' silmäykseen
Kaikk' ollut hukkuu. Turhaa anteeks-pyyntö;
Rikoksen suuren aihe kuollut on,
Ja unhettakin syvemmälle hautaan
Sen hehkun jäännökset; hän lähestyköön
Vain ventovieraana, ei rikollisna;
Se tahtomme, niin sanokaa.

1 HOVIMIES.

Kyll' armo.

(Menee.)

KUNINGAS.

Mit' arvelee hän tyttärestänne?

LAFEU.

Kuninkaan mieltä kaikessa hän noutaa.

KUNINGAS.

Siis tulee häät. Sain kirjeen, jossa pilviin
Hänt' ylistetään.

(Bertram tulee.)

LAFEU.

Tyytyvältä näyttää.

KUNINGAS.

En ole yhtenäinen pilvipäivä;
Minussa raesadetta ja poutaa
Yht'aikaa näet; mut kirkkain päivänpaiste
Hajoittaa hattarat. Siis, astu esiin,
Nyt kaunis sää on.

BERTRAM.

Anteeks rikokseni!

Syvästi sitä kadun.

KUNINGAS.

Kaikk' on hyvin;

Ei menneest' ajast' enää sanaakaan!
Nyt käymme hetken otsatukkaan kiinni.
Olen vanha, kerkeimmätkin päätökseni
Tuo hiipivä ja hissujalka aika
Voi yllättää. Tään herran tyttären
Te muistanette?

BERTRAM.

Ihastuksell' ihan.

Jo hänet ennen valitsin, kuin sydän
Sai kielest' uskaliaan airuen.
Niin silmä häneen kiintyi, että röyhkeys
Minulle riettaan näkölasins' antoi;
Se muiden sulot kierosti, ja pilkkas
Ja varastetuks sätti poskein punan
Ja kaikki muodot venytti tai kuroi
Kamaliks aivan. Siitä tuli, että
Tuo kaikkein ylistämä, — jota itse
Nyt lemmin, kun on poissa, — silmässäni
On ollut haittaavana rikkana.

KUNINGAS.

Pätevä puolustus! Hänt' että lemmit,
Se suuresta sun velkalaskustasi
Mont' erää pyyhkii pois. Mut myöhä lempi
On niinkuin myöhä armahdus, se suurta
Läheittäjänsä katkerasti soimaa
Ja huutaa: "Kaikki turhaa." Maltitonna
Mont' onnen hyvää lahjaa halveksutaan
Ja vasta haudalla sen arvo tutaan.
Kopeus usein turmaksemme murhaa
Meilt' ystävän, jot' itkeä on turhaa.
Kun herää lempemme, se voiikka työtään,
Mut viha häpeissänsä nukkuu myötään.
Tää olkoon Helenasi ruumisvirsi.
Nyt hänet unhota ja kihlasormus
Lähetä ihanalle Matlenalle;
Hän suostuvainen on. Ma tänne näihin
Jään leski-ystävämme toisiin häihin.

KREIVINNA.

Parempi onni näille, taivas, säädä,
Tai ennen niitä multa päivät päätä.

LAFEU.

Nyt poikani, sä, jost' on suureneva
Sukuni nimi, lemmenlahja laita,
Jok' immen mielen tenhoisi ja joutuin
Tois hänet tänne.

(Bertram antaa sormuksen.)

Tämän vanhan parran

Joka karvan kautta, tuo sun vaimo-vainaas
Ihana oli; tämänlainen sormus
Häll' oli sormessaan, kun häntä viimeks
Hovissa hyvästelin.

BERTRAM.

Se ei tämä.

KUNINGAS.

Minulle näyttäkää se; siihen kiintyi
Puhelun aikaan usein silmäni. —
Tuo sormus oli mun; sen hälle annoin,
Luvaten että, jos ois hänen joskus
Apua tarvis, tämän nähdessäni
Hänt' auttaisin. Kuin voitte hältä ryöstää
Tukensa parhaan?

BERTRAM.

Armollinen herra,

Jos kuinka suvaitsette väittää toista,
Ei hänen ollut tää.

KREIVINNA.

Kautt' autuuteni,

Tuon hällä näin, ja elämänsä aarteeks
Hän sitä katsoi.

LAFEU.

Varmaan näin sen hällä.

BERTRAM.

Petytte; sit' ei, hän oo koskaan nähnyt.
Florensiss' ikkunasta heitettiin
Se mulle paperissa, jossa nimi
Ol' antajan. Hän on ylhäisiä
Ja vapaaks luuli mun; mut asemani
Kun selvitin ja täysin todistin,

Ett' tarjoustaan kunnan miehenä
En voinut noudattaa, niin raskain mielin
Lopulta tyytyi, mutta sormustaan ei
Takaisin ottanut hän.

KUNINGAS.

Itse Pluto,
Tuo kullanteko-aidon salaviisas,
Niin tyystin luonnon salautt' ei tunne
kuin minä tuon; sen annoin Helenalle,
Ken lieneekään sen teille antanut.
Jos tiedätte, ken itse olette,
Niin hänen omakseen se tunnustakaa
Ja millä raiskakeinolla sen saitte.
Hän kautta pyhain vannoi, ettei koskaan
Hän sitä irrottaisi sormestaan,
Sen kunnes teille vihkivuoteess' antais,
Miss' ette ollut ole, tai sen laittais
Hädässä mulle.

BERTRAM.

Se ei ole hänen.

KUNINGAS.

Sa valehtelet, kautta kunniani,
Ja minuss' epäluulon hirmun nostat,
Jost' erin olisin. Jos todeks nähdään,
Ett' olet moinen julmus, — ethän toki, —
Mut, kuitenkin, — ma verivahas tunnen,
Ja hän on kuollut. Siit' en ois niin varma,
Jos itse silmäns' oisin sulkenut,
Kuin nähdessäin tuon sormuksen. — Pois täältä!

(Vartijat käyvät kiinni Bertramiin.)

Kuink' olkoonkin, niin epäilyni aihe
Ei ole vähän arvoinen, vaikk' aluss'
Epäilin liian vähän — Pois se mies!
Asia tutkitaan.

BERTRAM.

Jos näytätte,
Ett' on tuo sormus hänen, niin on helppo
Myös näyttää, että Florensissa hänet
Ma näin, miss' ei hän koskaan ole ollut.

(Poistuu vartijain saattamana.)

(Eräs aatelismies tulee.)

KUNINGAS.

Oi, kauheit' aavistan ma.

AATELISMIES.

Majesteetti,
En tiedä, oikeinko ma tein vai väärin:
Eräältä Florensin on naiselta
Täss' anomus; sit' itse tuomast' estyi;
Jäi neljä viisi taipaletta jälkeen.
Anoja-raukan kauneus ja puhe
Mun voitti, ja sen huolekseni otin;
Tuoll' ulkona on itse, kuulemma.
Asian tärkeytt' osoitti jo katse;
Suloisen lyhyesti sanoi teitä
Sen yhtä paljon koskevan kuin häntä.

KUNINGAS (lukee). "Moneen kertaan vakuutettuaan naivansa minut, kun hänen vaimonsa kuolisi, häpeä sanoakseni, hän minut voitti. Nyt on kreivi Roussillon leski; hänen valansa ovat minulle suorittamatta, ja kunniallani olen ne hänelle maksanut. Hän pujahti pois Florensista hyvästi sanomatta, ja minä seuraan häntä hänen kotimaahansa saadakseni oikeutta. Suokaa se minulle, suuri kuningas; se

on teidän vallassanne; muuten viettelijä ylvästelee, ja tyttö-parka tulee onnettomaksi. Diana Capulet."

LAFEU. Minä ostan vaikka markkinoilta vävyn ja maksan hänestä tullirahat; tuosta minä en huoli.

KUNINGAS.

On taivas sulle armias, Lafeu,

Kun tään tuo ilmi. — Sisään anojat. —

Ja joutuin tuokaa tänne kreivikin.

(Aatelismies ja pari seuralaista menee.)

Ma pelkään, rouva, ett' on julman lopun

Helena saanut.

KREIVINNA.

Syypäät rangaistakoon!

(Bertram palaa vartijain saattamana.)

KUNINGAS.

On ihme, — naista noin kun kammotte

Ja vihittyä heti pakenette, —

Ett' yhä naida mielite. —

(Aatelismies palaa, mukanaan leskivaimo ja Diana.)

Ken tuo?

DIANA.

Poloinen nainen olen Florensista

Ja vanhaa Capuletin heimoa.

Asian, kuulemma, jo tiedätte,

Siis myöskin sääliävän tilani.

LESKIVAIMO.

Min' olen hänen äitinsä, jonk' ikä

Ja maine tästä solvauksesta kärsii;

Ne sortuu kumpikin, jos apu viipyy.

KUNINGAS.

Lähemmä, kreivi! Tunnetteko nämä?

BERTRAM.

En voi, en tahdo kieltää, etten heitä

Ma tuntisi. He vaativatko muuta?

DIANA.

Kuink' oudon katseen luotte vaimoonne!

BERTRAM.

Hän vaimoni ei ole.

DIANA.

Te jos naitte,

Pois annatte tuon käden, jok' on minun,

Pois taivaallisen valan, jok' on minun,

Pois itsenne, jok' olen minä itse.

Valalla teihin olen kiinnitetty;

Ken teidät nai, sen täytyy naida minut,

Molemmat tai ei kumpaakaan.

LAFEU (Bertramille). Teidän maineenne ei ole riittävä minun tyttärelleni; teistä ei ole hänelle mieheksi.

BERTRAM.

Hän julkea on hupsu, jota joskus

Lien nauratellut. Suvaitkaa, ma pyydän,

Parempaa luulla kunniastani,

Kuin että mokomaan sen ryvettäisin.

KUNINGAS.

En hyvää sinust' usko, kunnes tekos

Osoittaa toista; näytä että puhtaamp'
On kunnias, kuin mitä siitä luulen.

DIANA.

Valalta, herra, häntä kuulustelkaa:
Hän luuleeko, etten ma neitsyt ollut.

KUNINGAS.

No, mitä vastaat?

BERTRAM.

Häpyä ei hällä;
Yleinen alju oli leirissä.

DIANA.

Hän mua loukkaa; se jos oisin ollut,
Niin polkuhinnall' ois mun ostanut.
Hänt' älkää uskoko. Kas, tässä sormus,
Joll' arvossa ja kalleudess' ei vertaa;
Ja häneltä sen siitä huolimatta
Sai leiri-alju, se jos minä olen.

KREIVINNA.

Hän punastuu! Se on se. Suvussamme
Tuo aarre kuudessa jo polvess' on
Pojasta poikaan perintönä käynyt
Ja säilynyt. Tuo hänen vaimons' on:
Tuhansin kerroin todistaa sen sormus.

KUNINGAS.

Ma luulen teidän sanoneen, ett' yksi
On täällä, joka todistaa sen voi.

DIANA.

Niin sanoin, vaan mua inhottaa niin halpaa
Asetta käyttää; nimens' on Parolles.

LAFEU.

Sen miehen, äsken näin, jos mies hän on.

KUNINGAS.

Hänt' etsikää ja tänne tuokaa.

(Eräs seuralaisista menee.)

BERTRAM.

Miksi?

Hän katalaks on konnaks tunnettu
Ja kaikenmoisen saastan tahraama.
Mies, jolle luonnonvastaista on totuus.
Olenko se tai se, jos siksi sanoo
Mua konna, joka puhuu vaikka mitä?

KUNINGAS.

Tytöllä sormuksenne on.

BERTRAM.

Voi olla;

On totta, että pidin hänestä
Ja nuoren kiihkolla hänt' ahdistelin.
Hän pysyi etäällä ja kutoi paulaa,
Himartain halujani tylyydellään,
Niinkuin ne kaikki lemmen pidäkkeet
Vain kiihtää lempeä; näin kohtu-suloon
Kun kohtuuttomat juonens' yhdisti,
Mun vihdoin voitti; hän sai sormuksen,
Ja minä sain, mit' alhaisinkin mies
Sais torihinnasta.

DIANA.

Mun täytyy malttaa.

Te kun niin jalon vaimon hylkäsitte,
Minunkin syystä syrjäätte. — Vaan pyydän —
Kun teiss' ei kuntoa, en teistä huoli —
Pois sormuksenne noutakaa; sen annan,
Omani kun saan teiltä.

BERTRAM.

Sit' ei mulla.

KUNINGAS.

Millainen oli sormus?

DIANA.

Samanlainen

Kuin teidän sormessanne.

KUNINGAS.

Tunnetteko

Tään sormuksen? Se viimeks oli hällä.

DIANA.

Tuon minä hälle vuodevieress' annoin.

KUNINGAS.

Siis valhett' on, ett' ikkunasta hälle
Se heitettiin.

DIANA.

On totta mitä sanon.

(Parolles tulee, palvelijan saattamana.)

BERTRAM.

Ma tunnustan, ett' oli sormus hänen.

KUNINGAS.

Pahasti horjut; höyhentäkin säikyt. —
Tuo sekö, josta puhuitte?

DIANA.

Niin, armo.

KUNINGAS.

No, puhu, mies, mut, kuule, puhu totta
Äläkä herras suuttumusta pelkää —
Sen kyllä torjun, vilpitön jos olet —:
Mitä tiedät hänestä ja tytöstä?

PAROLLES. Teidän majesteettinne armollisella luvalla, minun herrani on aina ollut kunniallinen herrasmies. Tosin hänellä on ollut kujeita, niinkuin herrasmiehillä aina.

KUNINGAS.

Pysy asiassa! Sano: rakastiko hän tätä tyttöä?

PAROLLES.

Tietysti, herra, hän häntä rakasti; mutta kuinka?

KUNINGAS.

Niin, kuinka, sano.

PAROLLES.

Hän rakasti häntä, niinkuin herrasmies tyttöä rakastaa.

KUNINGAS.

Mitenkä siis?

PAROLLES.

Hän rakasti häntä, eikä rakastanut häntä.

KUNINGAS.

Niinkuin sinä olet lurjus, etkä ole lurjus. Mikä kaksikielinen veitikka!

PAROLLES.

Minä olen köyhä mies ja teidän majesteettinne käskettävä.

LAFEU.

Hän on hyvä rumpali, mutta huono puhuja.

DIANA.

Tiedättekö, että hän on luvannut minut naida?

PAROLLES.

Tiedän maarin enemmänkin kuin mitä sanoa tahdon.

KUNINGAS.

Siis etkö aio sanoa kaikkea, mitä tiedät?

PAROLLES. Kyllä, teidän majesteettinne luvalla. Olin, niinkuin sanoin, heidän konttimiehenään; mutta vielä enemmän: hän rakasti tyttöä, olipa totta puhuen, oikein hullaantunut häneen ja puhui saatanasta ja helvetistä ja raivottarista ja tiesi mistä. Olin heidän kanssaan siihen aikaan niin likeisissä väleissä, että tiesin heidän maata-menonsa ja muut vehkeensä, niinkuin senkin, että hän lupasi naida tytön, ja muitakin asioita, joista minut paha perisi, jos niistä puhuisin; siis en puhu mitä tiedän.

KUNINGAS.

Olet jo kaikki puhunut, jos et vielä ehkä voi sanoa, että ovat naineet. Mutta sinä olet vähän kettumainen todistaja; mene siis tiehesi. — Tuo sormus oli teidän, niinkö?

DIANA.

Niin.

KUNINGAS.

Mist' ostitte, tai mistä saitte sen?

DIANA.

En sitä saanut enkä ostanut.

KUNINGAS.

Kelt' olitte sen lainannut?

DIANA.

En keltään.

KUNINGAS.

No mistä sitten löytänyt?

DIANA.

En mistään.

KUNINGAS.

Jos näillä keinoin ette sitä saanut,
Niin kuinka voitte hänelle sen antaa?

DIANA.

En ole sitä hälle antanut.

LAFEU. Se tyttö on niinkuin väljä hansikas, sen saa päälle ja pois vähällä vaivaa.

KUNINGAS.

Se mun on, hänen vaimolleen sen annoin.

DIANA.

En tiedä, teidätkö vai hänen lie.

KUNINGAS.

Pois hänet viekää: hänt' en kärsi nyt;
Pois tyrmään viekää; ja tuo mieskin pois!
Jos sin' et sano, mist' on sormus saatu,

Niin kuolet heti.

DIANA.

Sit' en sano koskaan.

KUNINGAS.

Pois hänet viekää.

DIANA.

Takauksen hankin.

KUNINGAS.

Nyt näen, ett' olet alju.

DIANA.

Kautta Zeun,

Jos ken on mies mua tuntenut, niin tekin.

KUNINGAS.

Miks sitten häntä kaiken aikaa syytät?

DIANA.

Siks että hän on syypää, eikä syypää.

Hän vannoo, ett'en ole minä neito;

Ett' olen se, sen vannon minä, keito.

En ole mikään portto; joko aimo

Min' olen tyttö, tai tuon ukon vaimo.

(Osoittaa Lafeuta.)

KUNINGAS.

Meit' ivanaan hän pitää. Tyrmään pois!

DIANA.

Tuo takuu, äiti.

(Leskivaimo menee.) —

Vartokaa. Hän noutaa

Juvelisepän, jonk' on sormus oma;

Hän kyllä mua takaa. Tämän kreivin, —

Jok' on mua vieteltyt, mink' itse tietää,

Jos koht' ei häväissyt —, ma vapaaks päästän.

Hän on mun vuoteeseeni tahran luonut

Ja lapsen siinä vaimollensa suonut.

Tää vaikk' on kuollut, elo kohduss' asuu.

Se arvoitus on, että kuollut kasuu;

Mut selitys on tuossa.

(Leskivaimo ja Helena tulevat.)

KUNINGAS.

Onko noita

Lumonnut silmieni selvän näön?

Tää tottako?

HELENA.

Ei, herra; vaimon varjon

Vain näette, nimen vain, ei olemusta.

BERTRAM.

Molemmat, molemmat! Oi, anteeks suokaa!

HELENA.

Oi, herra, tuon kun tytön hahmoss' olin,

Te tunnuitte niin ihmeen hellältä.

Kas, tässä sormus on, ja tässä, nähkääs,

Kirjeenne, jossa sanoo: "sormestani

Tään sormuksen kun saada voit, tai kannat

Minusta lasta." — Onnistuipa koitin.

Nyt lienen sun, kun kahdesti sun voitin.

BERTRAM.

Kuningas, jos hän sen voi todistaa,
Niin iki-, iki-lempeni hän saa.

HELENA.

Jos sit' en näytä täysin taattavasti,
Niin eross' olen teistä kuoloon asti. —
Oi, äiti rakas, elätkö sa vielä?

LAFEU.

Sipulin haju silmiini tuntuu; kohta minä itken. — (Parollesille.)
Rakas rumpu-Heikki, lainaa minulle nenäliinasi. Kas niin, kiitos vain!
Käyhän talossa, niin saan vähän lystäillä kanssasi. Heitä nuo
pökkuroimiset; ne ovat iljettäviä.

KUNINGAS.

Nyt kertokaatte kaikki perinjuurin,
Niin syntyy tästä vielä ilo suurin. —

(Dianalle.)

Jos viel' ei viety ole kukkaas sulta,
Valitse mies, saat myötäjäiset multa.
Pelasti miehen hänle kunnan työs,
Pelastui oma kunniasi myös. —
Kun aika joutuu, selvitystä tähän
Me saamme pienimmästä tärkimpähän.
Jos alku tämä hyvän lopun saa,
Niin tulee karvaan jälkeen makeaa.

(Torventoitauksia.)

Epilogi.

KUNINGAS.

Kuningas kerjää nyt, kun päättyy näytös.
On loppu hyvä, katsojain jos käytös
Osoittaa mieltymystä. Päivittäin
Koemme teille mieliks olla näin.
Me saamme suosinne, te saatte työmme,
Näin sydämmet ja kädet yhteen lyömme.

(Kaikki menevät.)

Selityksiä.

[1] *Jonka holhotti olen.* Bertram ranskalaisen ylimyksen orpopoikana oli kuninkaan holhouksen alainen.

[2] Narri (Laulaa). Helena-nimi johtaa narrin mieleen Troian sotaa koskevan balladin, jota hän ivailleen mukailee.

[3] *Peittää nöyryyden messupaidalla* j.n.e. Pistosana puritaaneille, jotka eivät mukautuneet käyttämään tavallista papinpukua.

[4] *Pandarus*, joka Troiassa nautti yhteen Troiluksen ja Cressidan, on sittemmin tullut kaikkien parittajain eduskuvaksi.

[5] *Marin kaislasormus.* Maaseudulla käytettiin, vallankin kevytmielisiä liittoja solmitessa, kaislasormusta vihkisormuksena.

[6] *Maurilaistanssi.* Vanhan tavan mukaan kuului Englannin kaupungeissa vapunviettoon juhlakulkueet, jotka vaelsivat katuja pitkin, esittäen vanhoissa saduissa ja balladeissa kuvattuja henkilöitä.

[7] *Hyvä jumala, herraseni!* Tässä tehdään naurun-alaiseksi mieletöntä huudahdusta, joka oli ylemmissä seurapiireissä muotina.

[8] *Heittää onnen arpaa hengestäni.* Tarkoittaa luultavasti nopanheittoa, jonka kautta sodassa ratkaistiin, kuka henkensä rikkoneista sotureista oli eloon jääpä.

[9] *Hyppäsi munakakkuun.* Juhlapidoissa kaupungeissa pantiin esille hirmuisen suuri munakakku, johon lord mayorin kotinarri kaikkien vieraiden iloksi suin päin hyppäsi.

[10] *Kapatorska* oli tavallinen paastoruoka.

[11] *Liimasaitta.* Liimasaitoilla pyydettiin lintuja.

[12] *Hic jacet* s.o. tässä lepää: tavalliset hautakirjoituksen alkusanat.

[13] *Minä en rakasta monia sanoja.* Huomattakoon, että tämän sanoo Parolles, jonka nimi juuri merkitsee sanoja.

[14] *Nessusksen veroinen.* Kentauri Nessus aikoi väkivallalla ryöstää Herkuleen vaimon, Dejaniran.

[15] *Mile-end.* Lontoon porvarimiliisin harjoituskenttä.

[16] *Inhottava sahrami.* Keltaisella sahramitärkkelyksellä oli tapana kangistaa kaula- ja ranneröyhelöt. Sahramalla kellattiin myöskin leivostaikinat.

End of Project Gutenberg's Loppu hyvä, kaikki hyvä, by William Shakespeare

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK LOPPU HYVÄ, KAIKKI HYVÄ ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way

with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties

under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."

- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.